/fli6o lxt, hgclwsf/sf /lff, hgtfsf ;dl4
/ dnssf rftkmL ljsf;sf nflu

gkfn sDolgi6 kf6L -dfS;jfbL-nlggjfbL_

sf

rgfj 3fiff0ff-kq

cfufdL ;/sf/ dfnsf, bzeQm / jfdkGyLx?sf Û

/fi6«ft / hgxTofsf lj?4 tf/f lrGxdf dtbfg u/f Û
gskf -dfn_ sf ;/sf/ lgdf0f u/f Û Û

ksfzs M
sGbLo sfofno,
gskf -dfn_

gkfn sDolgi6 kf6L -dfS;jfbL-nlggjfbL_ sf
rgfj 3fif0ff-kq -@)%^

cfb/0fLo hg;dbfo Û

०४६ सालको संयुक्त जनआन्दोलनपछि बहुदलीय संसदीय प्रजातन्त्रको अभ्यासका दौरानमा आगामी २०५६ साल वैशाख २० र जेठ ३ गते प्रतिनिधि सभा सदस्यका लागि तेस्रो आमनिर्वाचन हुन गइरहेको छ । यस अवसरमा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (मार्क्सवादी-लेनिनवादी) सम्पूर्ण नेपाली जनसमुदायमा क्रान्तिकारी अभिवादन गर्दै यस घोषणा पत्रमार्फत आ□ना प्रतिबद्धताहरू सार्वजनिक गर्दछ ।

यस परिप्रेक्ष्यमा हाम्रो पार्टीका संस्थापक नेता क.पुष्पलाल, जननेता क.मदन भण्डारी तथा कुशल संगठक क.जीवराज आश्रितलाई संझना गर्दै उच्च आदरका साथ सम्मान व्यक्त गर्दछ र सामाजिक मुक्ति तथा राष्ट्रिय स्वाधीनताका लागि संघर्ष गर्ने क्रममा आ□नो अमूल्य जीवन वलिदान गर्नुहुने आदरणीय अमर शहीदहरूप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै उहााहरूको अधुरो सपना पूरा गर्ने दृढ संकल्प गर्दछ ।

नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (मार्क्सवादी-लेनिनवादी) नेपाली सर्वहारावर्गको राजनीतिक प्रतिनिधि संस्था हो । यो पार्टी सामन्तवाद, दलाल तथा नोकरशाही पूाजीवाद, साम्राज्यवाद र प्रभुत्ववाद तथा यिनका राजनीतिक प्रतिनिधिका रूपमा रहेका प्रतिक्रियावादी, पुनरुत्थानवादी तथा राष्ट्रघाती शक्तिका विरुद्ध संघर्ष गर्दै नेपाली जनताको मुक्ति, राष्ट्रियताको संरक्षण र सम्वर्द्धन, मुलुकको प्रगति र समृद्धिका निम्ति निरन्तर संघर्षरत छ । मार्क्सवाद-लेनिनवादको मार्गदर्शनमा, सर्वहारावर्गको नेतृत्व तथा मजदुर-किसान एकताका आधारमा सम्पूर्ण वामपन्थी, प्रगतिशील, जनवादी र देशभक्त शक्तिहरूलाई गोलबन्द गर्दै यो पार्टी नेपाली समाजको अर्धसामन्ती तथा अर्धऔपनिवेशिक सामाजिक-आर्थिक संरचनालाई आमूल परिवर्तन गरी जनताको बहुदलीय जनवाद हुादै समाजवाद र साम्यवादको लक्ष्य प्राप्ति गर्ने दिशामा दृढतापूर्वक उभिएको छ । वर्तमान सन्दर्भमा नेकपा (माले) जनताको विश्वासको बहुमत प्राप्त गरी सरकार गठन गर्ने र अधिकतम प्रगतिशील सुधारको कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी आ□नो घोषित लक्ष्य प्राप्तिका लागि क्रान्तिकारी शक्तिसुदृढ गर्ने बाटोमा अघि बढिरहेको छ ।

२०४६ सालको जनआन्दोलनपछि नेपाली जनताले आ□ना दैनिक जनजीवनमा राहत र सहुलियत प्राप्त हुने, मुलुकको विकास-निर्माणको प्रक्रिया अघि बढ्ने तथा नेपाल राष्ट्र र नेपाली जनताको समृद्धि हुने अपेक्षा राखेका थिए । त्यसयता ९ वर्ष बितिसकेका छन् । दुईपटक आमनिर्वाचन सम्पन्न भई पटक-पटक सरकारको गठन र पुनर्गठन पनि भयो तर पनि राष्ट्रिय हितको पक्षपोषण गर्ने, नेपाल राष्ट्रको सार्वभौमिकता तथा प्रादेशिक अखण्डताको संरक्षण गर्ने, नेपाली जनताले दैनिक जनजीवनमा भोगिरहेका ज्वलन्त समस्याहरू समाधान गर्ने, शान्ति सुव्यवस्था कायम गर्ने मुलुकको विकास निर्माणको प्रक्रियालाई गति दिने तथा सामाजिक, आर्थिक क्षेत्रमा आमूल परिवर्तन गर्ने दिशामा कुनै ठोस संकेत देखिएन ।

यसबीचको संक्रमणकालमा विकसित अभिजात वर्ग तथा वुर्जुवा राजनीतिक पार्टीहरूले आ□नो जनविरोधी र राष्ट्रविरोधी चाहना पूरा गर्न राजनीतिक मूल्य, मान्यतालाई समाप्त गर्ने, राजनीतिक अपराधीकरणलाई बढावा दिने, तस्करी, कमिसनखोरी, भ्रष्टाचार र घुसखोरीलाई संरक्षण दिने, जनहत्या र राष्ट्रघातका क्रियाकलापमा अझ बढी संलग्न हुने निकृष्टतम काम गरे । प्रतिक्रियावादी राजनीतिक पार्टीहरूले राज्यसत्ता कब्जा गरेका अवधिमा नेपाली जनता र राष्ट्रिय हितविपरीत उदारवाद, निजीकरण र विश्वव्यापीकरणका नाममा बाह्यशक्ति केन्द्रका स्वार्थजन्य निर्देशनलाई राष्ट्रिय कार्यक्रममा उतार्ने काम गरे । जनताद्वारा निर्वाचित सांसदहरूमा पनि नैतिक हीनता, गैरजिम्मेवारीपन एवं विसंगति र विकृतिहरू देखापरे । प्रशासनिक यन्त्र लगायत समाजका सबै महत्वपूर्ण क्षेत्रमा राजनीतिकरण गर्ने र अन्य तमाम हत्कण्डा उपयोग गर्दै सत्ता हत्याउने काममा मात्र केन्द्रित हुने घिन लाग्दो काम भयो । यी सबैको प्रत्यक्ष असर राष्ट्रको समग्र आर्थिक, सामाजिक जीवनमा परेको छ ।

बहुदलीय राजनीतिक प्रणालीको पुनर्स्थापनापछि अहिलेसम्म पनि दरवारिया शक्ति, वुर्जुवा राजनीतिक शक्ति र आमूल परिवर्तनकारी वामपंथी शक्तिका बीच त्रिपक्षीय राजनीतिक शक्तिसन्तुलन कायम छ । यी शक्तिहरूले आ□नो पक्षमा सन्तुलन ल्याउन खेलेको भूमिकाले मुलुकको राजनीतिक परिस्थितिलाई निर्धारण गरेको छ ।

नेपाली कांग्रेसले बारम्बार सरकार सञ्चालन गर्ने मौका पायो तर उसले नेपाली जनताको प्रजातान्त्रिक हक, अधिकारलाई कुण्ठित गर्ने, हिंसा, हत्या, गुण्डागर्दी र बलात्कारका घटनाहरूलाई बढावा दिने, मुलुकमा शान्ति, सुरक्षा खलल गरी राज्यआतंक मच्चाउने, भ्रष्टाचार, तस्करी, कमिसनतन्त्र र घुसखोरीलाई संरक्षण प्रदान गर्ने, सर्वसत्तावाद लागू गर्ने र कांग्रेसीकरण गर्ने, साम्राज्यवादी तथा प्रभुत्ववादी शक्तिसामू आत्मसमर्पण गरी राष्ट्रिय हितविपरीत सन्धि-सम्झौता गर्ने र प्राकृतिक स्रोत विदेशीलाई सुम्पने, सार्वभौमिकता र प्रादेशिक अखण्डतामा आंच पुर्‍याउने एवं राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई खोक्रो पारी मुलुकलाई बर्बादीको दिशामा धकेल्ने काम गरेको छ । “माओवादी”लाई दमन गर्ने नाममा अत्यन्त बर्बरतापूर्ण ढंगले हजारौंको संख्यामा निर्दोष र निहत्था जनताको पासविक ढंगले हत्या गरेको छ । यस्ता क्रियाकलापले नेपाली कांग्रेसको राष्ट्रघाती तथा जनहत्यारो अनुहार छर्लङ्ग भएको छ र जनता सामु ऊ बदनाम हुंदै गइरहेको छ ।

मुलुकको राजनीतिक गतिविधिमा अन्य वुर्जुवा राजनीतिक पार्टीहरू पनि क्रियाशील छन् । त्यस्ता राजनीतिक पार्टीहरूमध्ये राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी र नेपाल सद्भावना पार्टी पनि हुन् । राष्ट्रियता, प्रजातन्त्र र उदारवादका नाममा संगठित राप्रपा यथास्थिति र कतिपय सवालमा प्रतिगमनतर्फ उन्मुख छ । सद्भावना पार्टीले तराईवासीको भावनालाई भड्काउादै क्षेत्रीयता र साम्प्रदायिक नारा दिई भारतीय क्षेत्रीय प्रभुत्ववादलाई रिझाउने काम गरिरहेको छ ।

विसर्जनवाद र राष्ट्रिय आत्मसमर्पणवादको बाटोमा अग्रसर एमाले जनताबाट तिरस्कृत भई ढल्न लागेको नेपाली कांग्रेसलाई बचाउन राष्ट्रघाती तथा जनहत्यारो सरकारमा निःशर्त भागेदारी बन्न पुगेको छ । गैह्रकांग्रेसी सरकार बनाउने अवसर र आधार हुादाहुादै पनि एमाले कांग्रेसको पुच्छर समाएर मात्र वैतर्णी तर्न सकिन्छ भन्ने निष्कर्षमा पुगेको छ र राज्यको ढुकुटीमा ब्रम्हलुट गर्ने काममा सहभागी भएको छ ।

एमालेले भारतीय एकाधिकार पूजीवाद र त्यसको प्रभुत्ववादी शासक तथा अमेरिकी साम्राज्यवादका सामु आत्मसमर्पण गरेर नेपाली जनताको आमूल परिवर्तनको ध्येय र क्रान्तिप्रतिको विश्वासमा समेत कुठाराघात गरेको छ । सरकार गठन गर्न र त्यसलाई टिकाउन वैदेशिकशक्तिको आड भरोसा चाहिन्छ भन्ने घातक निष्कर्ष निकाल्दै उसले राष्ट्र र जनताका हितविरुद्ध आफूलाई उभ्याएको छ ।

नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनको वर्तमान अवस्थामा नेपाली जनताले प्राप्त गरेको अधिकारलाई अझ बढी सुदृढ गर्दै शान्तिपूर्ण जनआन्दोलनलाई आमूल परिवर्तनका दिशामा अघि बढाउन अधिकतम कोशिस गर्ने कुरालाई इन्कार गर्ने उग्रवामपन्थी जडसूत्रवाद र आमूल परिवर्तनको ध्येयलाई वेवास्ता गर्दै सुधारमा मात्र रम्ने दक्षिणपंथी अवसरवाद तथा मार्क्सवाद-लेनिनवादको विसर्जन गर्ने विसर्जनवाद र प्रभुत्ववादी शक्तिलाई रिझाउन राष्ट्रिय हितलाई समर्पण गर्ने आत्मसमर्पणवादले नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनको विकासमा गंभीर हानी पुऱ्याइरहेका छन् । यसकारण मुलुकको भाग्य र भविष्य सुनिश्चित गर्न, राष्ट्रियता, प्रजातन्त्र र सामाजिक न्यायप्रतिको अखण्ड आस्था र निष्ठा कायम राख्न, नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनको गौरवशाली परम्परालाई थप उर्जाका साथ निरन्तरता दिन यस आन्दोलनमा देखापरेको उग्रवामपन्थी जडसूत्रवाद तथा दक्षिणपन्थी आत्मसमर्पणवादका विरुद्ध विचारधारात्मक संघर्ष गरी क्रान्तिकारी मार्क्सवाद-लेनिनवादको झण्डालाई बुलन्दीका साथ उठाउादै घोषित लक्ष्य प्राप्त गर्न नेकपा (माले) को पुनर्गठन भएको हो ।

आज नेपाली जनता आर्थिकरूपबाट अझ बढी गरिवीको अवस्थामा पुगेका छन् । मुलुकको अर्थतन्त्रमा खुला बजार र उदारवादका नाममा साम्राज्यवादको ठाडो हस्तक्षेप बढेर गएको छ । नेपाली अर्थतन्त्रमा कमिसनखोर, तस्कर, भ्रष्टाचारी र कालाबजारियाहरूको पकड रहेको छ । जनताका दैनिक उपभोग्य बस्तुहरूको मूल्यबृद्धिले आकाश छोएको छ । देशका विभिन्न भागमा खोलिएका उद्योगधन्दा र बन्दव्यापार दिनप्रतिदिन चौपट हुादै गइरहेका छन् । राष्ट्रिय पूजीको विकास हुनसकिरहेको छैन । दलाल पूजीको बोलवाला बढेर गएको छ । राजश्वबृद्धि निराशाजनक छ । भ्याटका नाममा राष्ट्रिय उद्योग र बन्द-व्यापारलाई लथालिंग पार्ने काम भएको छ । व्यापार घाटा र असन्तुलन बढ्दो छ । विकास निर्माणका कामहरू प्राय ठप्प छन् । कृषिक्षेत्रको स्थिति अवन्नतितर्फ गइरहेको छ । क्षेत्रीय असमानता र ग्रामीण दुरावस्था कायम नै छ । प्रशासनमा राजनीतिककरण, ढिलासुस्ती र घुसखोरी तीव्र रूपले बढिरहेको छ । कोशी र गण्डकीको घाउ लागेको हाम्रो देशलाई नेपाली देशभक्तहरूको तीब्र विरोधका वावजुद पनि कांग्रेस, एमाले गठबन्धनले महाकालीको अर्को ठूलो चोट थपेका छन् । नेपालको जलस्रोतमाथि भारतीय पकड बलियो बनाउने काम भएको छ । भारतीयकरणको प्रक्रिया हरक्षेत्रमा बढिरहेको छ । सन् १९५० लगायतका असमान तथा अपमानजनक सन्धिहरू खारेज गर्ने खासै प्रयत्न भएको छैन । कालापानी लगायत नेपाली भूमिमा भारतीय सेनाको उपस्थिति हाम्रो अस्मितामाथि चुनौति बनेको छ । बालशोषण, चेलीबेटी बेचबिखन र बलात्कारका घटनाले नेपाली समाजलाई कलंकित पारेको छ । ब्रिटिस गोर्खा सैनिकहरूको हकमाथिको भेदभाव अंग्रेजी साम्राज्यवादको एउटा नमूना बनेको छ । विदेसिन बाध्य भएका र भारत लगायत संसारभर छरिएर रहेका प्रवासी नेपालीहरूको हक-हितको संरक्षणका सम्बन्धमा कुनै काम भएको छैन । मुलुकमा शिक्षा र स्वास्थ्य आमजनताको पहाुचभन्दा बाहिर गएको छ । जनजाति, उत्पीडित, उपेक्षित तथा दलित जाति र महिलामाथि विभिन्न रूपका शोषण, दमन र उत्पीडन जारी छन् । अन्ध-अपांग, असहाय तथा अशक्तहरूको समस्या समाधानकालागि कुनै खास पहल भएको छैन । विभिन्न औद्योगिक क्षेत्र, होटल व्यवसाय, कल-कारखाना, गलैंचा, गार्मेन्ट, कृषिबगान, तथा निर्माण क्षेत्रमा कार्यरत लाखौं नेपाली मजदूर तथा किसानहरूको जीवन दयनीय अवस्थामा रहेको छ । सरकारी सेवा, सेना, प्रहरी तथा विभिन्न पेशा, व्यवसायका कर्मचारीहरूले हाल प्राप्त गरिरहेको बेतन र सुविधाले जीवन धान्न धौ-धौ परेको छ । बेरोजगारी र अर्धबेरोजगारी गरीवी र परनिर्भरता बढ्दो छ । नेपाली किसानहरूको अवस्था दिनानुदिन दयनीय बन्दै गएको छ । समग्र रूपमा सवा दुई करोड नेपाली जनताले आशा र भरोसा गरेको हाम्रो जन्मभूमि र कर्मभूमिको वर्तमान अवस्था र वास्तविकता यही नै हो ।

राष्ट्र र जनताका सामू उपस्थित उपर्युक्त ज्वलन्त समस्याहरूलाई दृष्टिगत गरी हाम्रो पार्टी जनताको आर्थिक समृद्धि र मुलुकको चौतर्फी विकासका लागि स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माण गर्न चाहन्छ । त्यसका लागि राष्ट्र र जनता खासगरी श्रमजीवी गरिव जनताको समस्या हल गर्ने, भेदभाव रहित सामाजिक परिपाटी तथा सामाजिक न्यायको स्थापना गर्ने, क्षेत्रीय तथा जातीय असन्तुलन अन्त्य गर्ने, बजार प्रणाली जनहितमा प्रयोग गर्ने, उत्पादक शक्तिको विकास गर्ने, राष्ट्रिय हितको संरक्षण गर्ने, मुलुकलाई स्वावलम्बी र आत्मनिर्भर बनाउने, स्वाभिमानी राष्ट्रको जगेर्ना गर्ने र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई सुदृढ बनाउने जनमुखी विकासको दिशा अवलम्बन गर्न चाहन्छ । उक्त विकासको दिशामा आधारित भई राष्ट्र र जनताको आवश्यकताअनुसार वैदेशिक सहयोग अनुदान र प्रविधिलाई स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माणको एक सहयोगी अंगका रूपमा लिनुपर्छ भन्ने हाम्रो मान्यता छ ।

हाम्रा पुर्खाले राष्ट्र र जनताको शोषण-दमन र थिचो-मिचोको अन्त्य गरी स्वतन्त्र, मुक्त, सुन्दर, शान्त, स्वाधीन र समृद्ध नेपाल निर्माण गर्ने चाहना राखेर लगातार संघर्षको गौरवगाथा निर्माण गरे । नेपाली देशभक्त, क्रान्तिकारी जनताले आ□ना पुर्खाबाट उत्तराधिकारको रूपमा प्राप्त गरेको नेपाली क्रान्ति सम्पन्न गर्ने महान् अभिभारा पूरा गर्न नेपाल आमाका हजारौं-हजार छोरा-छोरीहरूले आ□नो अमूल्य जीवन अर्पण गरेर शहादत प्राप्त गरे तर आजसम्म पनि हामीले मुलुकलाई आमूल परिवर्तन गर्न सकेका छैनौं । हामीले हाम्रा बहादुर पुर्खा र आदरणीय अमर शहीदहरूको अधुरो सपनालाई पूरा गर्न दृढ अठोटका साथ जुटिरहनु परेको छ । हामी गाउा-गाउाबाट, बस्ती-बस्तीबाट, टोल-टोलबाट, झुपडी-झुपडीबाट र सम्पूर्ण नेपाली धर्तीबाट मुट्ठी उठाएर शपथ लिंदै नेपाली सर्वहारा श्रमजीवी वर्गको ध्येय पूरा गर्ने प्रतिज्ञा व्यक्त गर्दछौं । हाम्रो ऐतिहासिक संघर्ष र त्यसका कटु अनुभवहरूले बताइरहेका छन् । हामीलाई टाल-टुले किसिमको सुधारवाद होइन, आमूल परिवर्तन चाहिएको छ । अर्धसामन्ती र अर्धऔपनिवेशिक व्यवस्थालाई समाप्त पारेर त्यसका ठाउामा जनताको सांचो हित प्रतिविम्वित भएको जनवादी व्यवस्था चाहिएको छ ।

यसका निम्ति नेकपा (माले) नै आजको भरपर्दो र राष्ट्रिय विकल्प बनेको छ । सामन्तवाद, दलाल नोकरशाही पूजीवाद, साम्राज्यवाद र प्रभुत्ववादका राजनीतिक प्रतिनिधिका रूपमा कायम रहेका कांग्रेस, राप्रपा र सद्भावनाले आजको विकल्प प्रस्तुत गर्न सक्दैनन् । उग्रवामपन्थी तथा जडसूत्रवादी चिन्तन र गलत कार्यनीतिबाट निर्देशित अन्य वामपार्टीहरूले पनि आजका सन्दर्भमा नेपाली जनता र राष्ट्रका अगाडि कुनै जिम्मेवार राजनीतिक विकल्प प्रस्तुत गर्न सकिरहेका छैनन् । नेपालको सामन्तवर्ग तथा भारतीय प्रभुत्ववाद र साम्राज्यवादका अगाडि आत्मसमर्पण गरिसकेको एमाले पनि मुलुकको विकल्प हुन सक्दैन । यस्तो अवस्थामा हाम्रो पार्टी नेकपा (माले) नै नेपाली राष्ट्र र जनताका सामु आजको अनिवार्य र वास्तविक राष्ट्रिय विकल्प बनेको छ । यसले नै सम्पूर्ण वामपंथी, जनवादी तथा

देशभक्त शक्ति र व्यक्तिहरूलाई गोलबन्द गर्दै आजको चुनौतिको सामना गर्न जिम्मेवारीपूर्ण ढंगले अघि बढ्नु परेको छ । यिनै कुरालाई मध्यनजर राख्दै संसदीय फााटका आ□ना कार्यभार र जिम्मेवारीलाई निर्देशित गर्न र त्यस दिशामा जनसहभागितालाई सुनिश्चित गर्न विभिन्न क्षेत्र र विषयमा हाम्रो पार्टीले निम्न प्रतिबद्धताहरूलाई यस चुनावी घोषणा-पत्रमार्फत अगाडि सारेको छ ।

!= /fi6«/ /fli6otfsf ;/If0f / ;Da4g

नेपालको सार्वभौमिकता र भौगोलिक अखण्डताको रक्षा, सबै जाति, जनजातिका जनताहरूबीचको एकता, विभिन्न भाषा, संस्कृति तथा धर्माबलम्बीहरूबीचको सहिष्णुता र आर्थिक अवस्थामा सुधार एवं संरक्षण र विकास प्रगतिशील राष्ट्रवादको मूल पक्ष हो । यिनै राष्ट्रिय विशेषताहरूको समष्टि हाम्रो राष्ट्रियता हो । राष्ट्रियता भावनात्मक पक्ष मात्र होइन, यो वस्तुगत यथार्थ पनि हो । नेपालका सबै जाति, जनजातिका जनताबीच समानताका आधारमा सम्मानजनक एकता कायम गर्दै त्यसको विकास गर्नु नै प्रगतिशील राष्ट्रवादको मूल आधार हो भन्ने मान्यताका साथ हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अबलम्वन गरेको छ –

- ★ नेपालको सार्वभौमिकता तथा प्रादेशिक अखण्डताको रक्षा र सम्बर्द्धन तथा राष्ट्रिय हितको पक्षपोषणका लागि दृढतापूर्वक उभिइनेछ ।
- ★ मुलुकको प्राकृतिक स्रोत र साधनलाई राष्ट्रिय हितअनुरूप परिचालन गरिनेछ ।
- ★ सन् १९५० को सन्धिलाई खारेज गरी पारस्परिक हितका आधारमा नयाा सन्धि गरिनेछ । साथै नेपालमाथि थोपरिएका कोशी, गण्डकी, महाकाली जस्ता सबै खाले असमान तथा अपमानजनक सन्धि, सम्झौताहरूको पुनरावलोकन गरिनेछ र नेपाल राष्ट्रको हितविपरीत रहेका प्रावधानहरू हटाइराष्ट्रिय हितअनुकूल गराउने काम गरिनेछ ।
- ★ कालापानी क्षेत्र लगायत नेपाली भू-भागमा रहेका भारतीय सेना हटाउन प्रभावकारी कदम चालिनेछ ।
- ★ अन्तर्राष्ट्रिय कानूनी मान्यताअनुसार भूपरिवेष्ठित मुलुकले पाउनुपर्ने सुविधा र अधिकार प्राप्तिका लागि दृढतापूर्वक अघि बढिनेछ ।
- ★ नेपाली जनता र राष्ट्रको समृद्धिका लागि मुलुकको खुला सीमाना बाधक छ । आवश्यक ऐतिहासिक तथ्य प्रमाणका आधारमा सीमा विवाद हल गर्न द्विपक्षीय वार्ता अघि बढाई सीमा नियमित गर्ने र मुलुकभित्र प्रवेश गर्ने विदेशी नागरिकहरूको अभिलेख राख्ने तथा प्रवेश अनुमति पत्रको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ विदेशी नागरिकले नेपालमा आर्थिक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा श्रम इजाजत पत्र ९ध्यचप एभचकष्त० लिनुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ नेपालको भू-भागभित्र कुनै पनि मुलुकका विरुद्ध कुनै पनि गतिविधि सञ्चालन गर्न दिइने छैन तथा अतिक्रमण, दवाव र हस्तक्षेप रोक्नका लागि प्रभावकारी कदम चालिनेछ ।

@= k|hftGq / hg;zQmLs/0f

२०४६ सालको संयुक्त जनआन्दोलनबाट प्राप्त संसदीय प्रजातन्त्रलाई नेपाली सर्वहारा, मजदुर, किसान तथा श्रमजीवीवर्ग र नेपाल राष्ट्रको हितका पक्षमा अधिकतम रूपमा प्रयोग गर्दै आमूल परिवर्तनका दिशामा अगाडि बढ्न निम्न नीति र कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।

-s_ /fhgLlts Ifq

- ★ संविधानलाई आमश्रमजीवीवर्गका हितका पक्षमा आवश्यक संशोधन र परिमार्जन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ★ वर्तमान बहुदलीय व्यवस्थालाई प्रतिगामी तथा पुनरुत्थानवादी शक्तिबाट रक्षा गर्दै जनताको सार्वभौमिकतालाई कमजोर पार्ने कुनै पनि कार्यहरू गर्न नदिन प्रभावकारी कदम चालिनेछ ।
- ★ मानव अधिकार, मौलिक अधिकार र प्रजातान्त्रिक हक, अधिकारहरू निर्वाध उपभोग गर्न पाउने वातावरण सृजना गर्दै बहुलवादी खुल्ला समाज, बहुदलीय राजनीतिक प्रणाली, बहुमतको सरकार र अल्पमतको विपक्ष तथा संविधान एवं ऐन, कानूनद्वारा निर्देशित कानूनी राज्यको अवधारणा स्थापनाका निम्ति आवश्यक एवं संरचनागत व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ शक्तिपृथकीकरणको सिद्धान्तका आधारमा व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिकाका बीचमा देखिएको वर्तमान असन्तुलनलाई अन्त्य गर्न सवैधानिक र कानूनी व्यवस्था गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ★ प्रतिनिधि सभा र राष्ट्रिय सभालाई सशक्तीकरण गर्दै अझ बढी प्रभावकारी बनाउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ । राष्ट्रिय सभालाई मुलुकका जनजाति, उत्पीडित एवं दलित जाति र महिलाहरू समेतको प्रतिनिधिमूलक संस्था **æhftLo ;efÆ** मा रूपान्तरित गर्ने नीति अख्तियार गरिनेछ ।
- ★ वालिक मताधिकारका आधारमा निर्वाचन पद्धतिलाई स्वतन्त्र, निष्पक्ष, धााधलीरहित तथा शान्तिपूर्ण ढंगले सम्पन्न गराउनेतर्फ वर्तमान निर्वाचन प्रणालीमा रहेका विसंगतिहरूलाई हटाउन ठोस एवं प्रभावकारी कदम चालिनेछ । सबै जिल्लामा निर्वाचन परिचय-पत्र अनिवार्य गरिनेछ ।
- ★ संसदीय व्यवस्थामा देखिएका विकृति, विसंगति र कमजोरीहरूलाई हटाई यसलाई आमश्रमजीवीवर्गको हितमा प्रयोग गर्ने प्रतिबद्ध एवं प्रभावकारी प्रयास गरिनेछ ।

- ★ संविधानले सिर्जना गरेका प्रधानमन्त्री लगायतका पदाधिकारीहरू र सांसदहरू समेतले ऐनमा किटिएको पारिश्रमिक र अन्य सुविधाबाहेक थप सरकारी सुविधा लिएको वा उपयोग गरिएको ठहरिएमा अख्तियार दुरूपयोग गरेको मानी स्वतः पदमुक्त हुने कानुनी व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ सबै क्षेत्रका जनसमुदायका लागि सशक्तीकरण अभियान सञ्चालन गरी उनीहरूलाई व्यापक रूपमा सवल, सक्षम पार्दै संविधानप्रदत्त हक र सुविधा उपभोग गराउन प्रतिबद्ध प्रयास गरिनेछ ।
- ★ जातीय तथा क्षेत्रीय साम्प्रदायिकता र धार्मिक असहिष्णुताबाट नेपाली समाज र राष्ट्रलाई विखण्डित पार्ने प्रवृत्तिका विरुद्ध दृढतापूर्वक उभिइनेछ ।
- ★ सबै राजनीतिक पार्टीहरूबीच समझदारी कायम गरी समाजप्रति पार्टी र कार्यकर्ताहरूको राजनीतिक, आर्थिक एवं सांस्कृतिक दायित्व तथा न्यूनतम मूल्य, मान्यतासम्बन्धी मापदण्ड तयार पारी लागू गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।

-v_ k|zf;lgs Ifq

विद्यमान सरकारी प्रशासनलाई छिटो, छरितो, सबल, सक्षम, इमान्दार, निपष्क्ष र जनमुखी बनाउन प्रशासनमा निम्नलिखित सुधार गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

- ★ सरकारी सेवाका सबै पदहरूमा बिनाभेदभाव प्रतिस्पर्धात्मक रूपमा योग्यता र दक्षताका आधारमा प्रवेश गर्न पाउने व्यवस्थाको प्रत्याभूति गरिनेछ ।
- ★ प्रशासनिक क्षेत्रमा रहेको ढिला-सुस्ती गैरजिम्मेवारीपन, सरकारी कामप्रति लापरवाही, भ्रष्टाचार, घुसखोरी जस्ता प्रवृत्तिहरू अन्त्य गर्न प्रभावकारी कदम चालिनेछ र प्रशासनलाई चुस्त, दुरुस्त, सक्षम, इमान्दार, पारदर्शी, स्वतन्त्र, निष्पक्ष र जनमुखी बनाइनेछ । प्रशासनलाई राजनीतिक प्रभावबाट मुक्त, स्वतन्त्र र निष्पक्ष बनाइनेछ ।
- ★ कर्मचारी हक, हितको रक्षा एवं कामका आधारमा कर्मचारीहरूको मूल्यांकन गर्ने र "खराव काम गर्नेलाई दण्ड सजाय, राम्रो काम गर्नेलाई पुरस्कार एवं प्रोत्साहन" दिने कुरालाई प्रभावकारी रूपले लागू गरिनेछ ।
- ★ सरकारी कार्यालयको लेखापरीक्षणलाई नियमितता गर्नुका साथै कार्य सम्पादन लेखापरीक्षण पद्दति लागू गरिनेछ ।
- ★ प्रत्येक सेवा र पदको कार्यको प्राविधिक पक्षको मापदण्ड तयार पारी सो जााच गर्ने प्राविधिक लेखापरीक्षण पद्दति लागू गरिनेछ र प्रत्येक निकाय र पदको कार्य र क्रियाकलापलाई राष्ट्र र जनताप्रति उत्तरदायित्वपूर्ण र पारदर्शी बनाउने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ प्रत्येक मन्त्रालय, विभाग र कार्यालयको कार्यलाई नदोहोरिने गरी वैज्ञानिक तरिकाबाट तिनीहरूको पुनर्संरचना गरिनेछ ।
- ★ प्रशासन, विकास निर्माण र जनताका समस्या बुझ्न र राज्यले जनतालाई घरदैलोमा सेवा उपलब्ध गराउने कामका निम्ति प्रधानमन्त्रीले राष्ट्रव्यापी रूपमा अनुगमन र सुपरीवेक्षण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । त्यसका निम्ति नेपालगंज र विराटनगरमा आवधिक कार्यालयको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ बजार भाउ, मुद्रास्फीति, महंगी र मूल्यबृद्धिको अनुपातमा कर्मचारीहरूको तलब र सुविधा बृद्धि गर्दै जाने नीति कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ अधिकृत तहभन्दा माथिका सम्पूर्ण सरकारी कर्मचारी, स्थानीय र राष्ट्रिय निर्वाचनमा विजयी उम्मेदवार र निर्वाचन आयोगमा दर्ता भएका सबै पार्टीका केन्द्रीय निकायका पदाधिकारीहरूको आवधिक रूपमा सम्पत्ति जााच गरी प्रकाशन गर्ने र सोको अभिलेख राख्ने कानूनी व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ प्रशासनलाई छिटो, छरितो र जनमुखी बनाउनका निम्ति ५ विकास क्षेत्रमा क्षेत्रपालको व्यवस्थाका साथै उपत्यकामा उपत्यका कमिश्नरको व्यवस्था गरी प्रशासनिक दायित्वमा पनि विकेन्द्रीकरण लागू गरिनेछ ।
- ★ १५ वर्षभन्दा बढी सेवा गरेका सरकारी, अर्धसरकारी कर्मचारीलाई स्वेच्छिक रूपमा निवृत्त हुन उत्प्रेरित गर्ने स्थायी किसिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ उपदान, निवृत्तिभरण, वीमा, आवास, विदा, तालिम र वृत्तिविकास जस्ता सुविधाहरूलाई कर्मचारीको अधिकारका रूपमा स्थापना गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ★ निजामति सेवा, अन्य सरकारी सेवा र अर्धसरकारी सेवासम्बन्धी ऐन, नियमलाई समय सापेक्ष रूपमा संशोधन, परिमार्जन गरिनेछ ।

-u_ Gofo / sfg'gIfq

नेपाली जनतालाई सार्वभौमसत्ता सम्पन्न बनाउन, राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्रमा देखिएका भेदभाव र असमानतालाई हटाई समतामूलक र न्यायोचित समाजको सृजना गर्न बाधाका रूपमा रहेका विद्यमान ऐन, कानून, नीति-नियमलाई खारेज वा संशोधन गरी जनमुखी, न्यायोचित कानूनको निर्माण गर्न हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अवलम्बन गर्नेछ :

- ★ महिला, बाल, बृद्ध, अपांग र आर्थिक, शैक्षिक दृष्टिले पिछडिएका जनजाति तथा दलित उत्पीडितहरूको उत्थानका लागि आवश्यक ऐन, कानूको निर्माण गरिनेछ ।

- ★ आर्थिक विपन्नता र अज्ञानताका कारणले गर्दा न्याय प्राप्त गर्न नसकेका असहाय पक्षलाई कानूनी सहायता प्रदान गर्न राज्यले आवश्यक रकम उपलबध गराउने र कानूनी सहायतासम्बन्धी ऐन, नियमको आवश्यक संशोधन र निर्माण गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गराइनेछ ।
- ★ भ्रष्टाचारजस्तो गम्भीर सामाजिक अपराधको नियन्त्रणका लागि अख्तियार दुरूपयोग आयोग र विशेष प्रहरी विभागलाई प्रभावकारी बनाउन ऐन, नियममा आवश्यक संशोधन र सुधार गरिनेछ ।
- ★ कारागारसम्बन्धी ऐन, कानून र नियमलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी आवश्यक सुधार समेत गरिनेछ ।
- ★ राजनीतिक आस्थाका आधारमा थुनामा राखी वा नराखी मुद्धा समेत चलाइएका बन्दीहरू र झुठा मुद्दामा फसाइएका व्यक्तिहरूको रिहाइका लागि आवश्यक कानूनी कारवाही अगाडि बढाइनेछ ।
- ★ देशमा व्यापक रूपमा भइरहेका गैरकानूनी हत्या लगायतका मानव अधिकार उल्लंघनका घटनालाई रोकथाम गर्न निष्पक्ष, सक्षम र इमान्दार व्यक्तिहरू रहेको मानव अधिकार आयोग गठन गरिनेछ ।
- ★ मानव अधिकार उल्लंघनका घटनाहरूलाई छानवीन गरी दोषीमाथि आवश्यक कानूनी कारवाही चलाइनेछ ।
- ★ मल्लिक आयोगको प्रतिवेदनले दोषी ठहऱ्याएका व्यक्तिहरूमाथि कानूनी कारवाही चलाइनेछ ।
- ★ पंचायती काल तथा २०४६ सालपछिका राजनीतिक व्यक्तिहरू, संवैधानिक निकायका पदाधिकारीहरू र निवृत्त तथा वर्तमान लाभको पद धारण गर्ने निजामति, प्रहरी, न्यायपालिकाका न्यायाधीश तथा कर्मचारीहरू र कुटनीतिक क्षेत्रका व्यक्तिहरू समेतको सम्पत्ति जाँचका लागि उच्चस्तरीय आयोग गठन गरी छानवीन गरिनेछ र दोषीहरूमाथि कानूनी कारवाही चलाइनेछ ।
- ★ वर्तमान न्यायपालिकाबाट सर्वसाधारण जनताले न्याय प्राप्त गर्न कठिन भएको जनगुनासो भएको हुँदा न्यायपरिषद्लाई पारदर्शी तथा प्रभावकारी बनाई न्यायपालिकामा भएका कमीकमजोरी र अनियमिततालाई हटाउन आवश्यक ऐन, नियमको तर्जुमा गरिनेछ ।
- ★ हाल भएका अड्डा, अदालतहरू र कानूनी व्यवस्था खर्चिलो, लामो समय लाग्ने तथा असहाय, कमजोर र उत्पीडितहरूको पहुँच नहुने र जनसाधारणको समस्या समाधान गर्न नसकेको व्यापक जनगुनासो समेत भएकाले छिटो-छरितो र सर्वसुलभ गराउनका लागि प्रभावकारी श्रमअदालत, पारिवारिक अदालत, बालअदालत, उपभोक्ता अदालत जस्ता अदालतहरू गठन गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।
- ★ नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ को भाग ४ मा व्यवस्था गरिएका राज्यका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरूलाई मूर्तरूप दिनका लागि जनमुखी न्यायोचित कानूनको निर्माण क्रमशःगरिनेछ ।

-3_ ;|gf / k|x/L

सेना र प्रहरीले जनता र राष्ट्रको सेवामा समर्पित हुनुपर्छ । कुनै एक व्यक्ति, परिवार वा संस्थाको अधीनमा होइन, निर्वाचित सदनको अधीनमा रहनुपर्छ भन्ने मान्यताका साथ प्रजातान्त्रिक भावना र मर्यादाअनुरूप बनाउँदै सेना र प्रहरीलाई मुलुकमा शान्ति-सुरक्षा कायम राख्न राष्ट्रिय सार्वभौमिकता र प्रादेशिक अखण्डतालाई संरक्षण गर्नेतर्फ परिचालन गर्न निम्न नीति अबलम्वन गरिनेछ ।

- ★ सेना र प्रहरी सेवामा संलग्न आवासको व्यवस्था नभएका तल्ला तहका कर्मचारीहरूलाई आवासको व्यवस्थाका लागि निश्चित अनुदान रकम दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ★ सेना र प्रहरी सेवालाई राष्ट्र र जनताको सेवामा समर्पित गराइनेछ । उक्त सेवामा प्रवेश तथा बढुवाका लागि जाति वा क्षेत्रको हिसावले हुने सबै खालको भेदभाव समाप्त गरिनेछ ।
- ★ अधिकृतहरूको छनौट र बढुवा जस्ता कुराहरू देशभक्ति, जनसेवा र जवानहरूसाँगको सम्बन्धका आधारमा पारदर्शी रूपमा गर्ने विधि अपनाइनेछ ।
- ★ सेना र प्रहरीको तलब सुविधा महंगीको अनुपातमा बृद्धि गरिनेछ ।
- ★ सेनालाई मुलुकको आन्तरिक र बाह्य सुरक्षा सेवाका अतिरिक्त दैवीप्रकोप, आपतकालीन सेवा र मुलुकको विकास निर्माणका कार्यमा समेत संलग्न गराउने नीति लिइनेछ ।
- ★ अवकाश प्राप्त सेना र प्रहरीको सीप र क्षमताको सदुपयोग गर्न रोजगारीको अवसर प्रदान गर्नुका साथै उनीहरूको हक, हितको संरक्षण गर्न एउटा छुट्टै निकायको व्यवस्था गरिनेछ । यस्ता व्यक्तिका परिवारको रोजगारी, शिक्षा-दीक्षा र स्वास्थ्य उपचारसम्बन्धी विशेष व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ शान्ति सेनामा खटिने सेना र प्रहरीको पारिश्रमिक र सुविधालाई उनीहरू वा उनीहरूको परिवारका हितमा लगाउने नीति लिइनेछ ।

#= :jfwLg /fli6o cy{tGq lgdf0f

अर्थतन्त्र जनता र राष्ट्रको जीवनको आधार हो । यस क्षेत्रमा भएको असमानता, शोषण-उत्पीडन, भ्रष्टाचार, तथा आर्थिक क्षेत्रमा देखिएका विकृति र विसंगतिले राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक सबै क्षेत्रमा प्रत्यक्ष तथा नकारात्मक असर पार्दछ । अहिले मुलुकमा सामन्ती, साम्राज्यवादी तथा दलाल-नोकरशाही पूँजीवादी शोषण, दमन, उत्पीडन, आर्थिक मन्दी, आयात बृद्धिबाट भएको व्यापक नोक्सानी, अत्यधिक परनिर्भरता, सामाजिक भेदभाव र आर्थिक असमानता बढदै गएको छ । यसको अन्त्यका लागि नेकपा (माले) स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको निर्माण गर्न चाहन्छ । त्यसका लागि हाम्रो पार्टी मुलुकमा विद्यमान सामन्ती भूस्वामित्वको अन्त्य गरी क्रान्तिकारी

भूमिसुधारको प्रक्रियाबाट किसानहरूलाई जग्गा-जमिनको मालिक बनाउने, कृषिक्षेत्रमा आधुनिकीकरण र औद्योगिकीकरण गर्ने, जलस्रोत शक्तिको विकास र विस्तार गरी विद्युतीकरणको प्रक्रियालाई अघि बढाउने, वन-जंगलको उपयोग, संरक्षण, विकास र व्यावसायीकरण गर्ने, पर्यटनक्षेत्रको विकास र विस्तार गर्ने, मानवीय संसाधनको विकास गर्ने, योजनाबद्ध आर्थिक विकासको प्रक्रियाबाट मुलुकलाई आत्मनिर्भर र स्वाबलम्बी बनाउने, जनताको समृद्धि र मुलुकको चौतर्फी विकासका लागि जनता र राष्ट्रको खासगरी श्रमजीवी जनताको समस्या हल गर्ने, राष्ट्रिय हितको रक्षा गर्ने र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई सुदृढ र स्वावलम्बी बनाउने, नेपाली उत्पादक शक्तिको विकास र त्यसअनुकूल उत्पादन सम्बन्ध विकास गर्ने **hgdvL ljsf;sf lbzf** अवलम्बन गर्न चाहन्छ ।

यिनै मान्यताबाट निर्देशित भएर कृषिक्षेत्रको विकासमा सर्वोच्च प्राथमिकता दिँदै त्यसबाट औद्योगिकीकरणमा थप गति दिने, सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थालाई प्रतिकूल असर नपर्ने गरी राष्ट्रिय क्षमताको अधिकतम प्रयोग हुने आर्थिक, सामाजिक र लगानीको जोखिम धान्न सक्ने, वातावरण सन्तुलनमा मद्दत पु¥याई दिगो विकासमा टेवा दिने, क्षेत्रीय सन्तुलनमा मद्दत पु¥याउने, विकासको प्रतिफललाई विपन्न तथा सबै जातिका जनताबीच पु¥याउने तथा अधिकतम नेपाली श्रमको उपयोग गर्ने, छोटो समयमा सम्पन्न गर्न सकिने र छिटै प्रतिफल पाउने कुरालाई ध्यानमा राखी वर्तमान अवस्थामा खास चरणसम्म ठूला परियोजना भन्दा मझौला र साना परियोजनाहरूलाई प्राथमिकता दिने नीति लिइनेछ । कृषि क्षेत्रलाई आधार बनाउदै उद्योग क्षेत्रलाई नेतृत्वदायी क्षेत्रका रूपमा विकास गरिनेछ । राष्ट्रिय पूजीको विकास र संरक्षणका लागि विशेष ध्यान दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ । आर्थिक र सामाजिक पुनर्निर्माणमा राज्य, सहकारी र निजीक्षेत्रको भूमिकालाई किटान गरी **ldl>t cy{tGqsf kIfkfif0f** गर्दै हाम्रो पार्टीले निम्न नीति र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नेछ ।

-s_ ;fdGtL e-:jfldTjsf cGTo, qmflGtsf/L eld;wf/ / s[lifIfqsf ljsf;

स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माण गर्ने र मुलुकलाई आत्मनिर्भर तथा समृद्धिको दिशामा अघि बढाउने हाम्रो पहिलो आधार नेपालको भूमि नै हो । असमान भू-स्वामित्व, बढ्दो जनसंख्याको चाप, माटोको उर्वराशक्तिमा ह्रास, अनुपयुक्त कृषि प्रविधि तथा गलत कृषिमूल्य र अनुदान नीतिले गर्दा खाद्यान्न निर्यात गर्ने देश हाल आएर खाद्यान्न आयात गर्ने मुलुकमा रूपान्तरित भएको छ । यसका बाबजुद पनि नेपालको कुल जनसंख्याको करीव ८०□ जनता कृषि पेशामा आधारित छन् । कृषि नै देशको मेरुदण्ड हो तर नेपाली भूमिमाथि सामन्ती भू-स्वामित्व कायम भएकाले मुलुक सामन्ती शोषण र त्यसद्वारा उत्पन्न विकृतिले ग्रस्त छ । त्यसकारण **æ;fdGtL e-:jfldTjsf cGTo u/L ofhgfa4 ¿kdf ls;fgnfO{ hdLgsf dflns agfcf}+ s[lifdf cfBfuLs/0f u/L /fli6o cy{tGq ;b[9 u/fÆ** भन्ने नारा कृषिक्षेत्रको हाम्रो मूल नारा हो । क्रान्तिकारी भूमिसुधार र यसको कार्यान्वयनका लागि तत्काल निम्न कामहरू गरिनेछ ।

★ भू-उपयोग नक्सा तथा वर्गीकरणका आधारमा मुलुकको सम्पूर्ण जमीनलाई उत्पादनशील कार्यमा लगाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

★ क्रान्तिकारी भूमिसुधार लागू गरी जमीनको न्यूनतम एवं अधिकतम हदबन्दी तोकिनेछ । वर्तमान कुतको व्यवस्थालाई जोताहा किसानका पक्षमा हुने गरी समयसापेक्ष र वैज्ञानिक बनाइनेछ ।

★ कृषिभूमिको उत्पादकत्व बृद्धिकालागि सिंचाइको सुव्यवस्था गरिनेछ । मुलुकभरिको कृषियोग्य जमीनमा ७ वर्षभित्र सिंचाइको व्यवस्था गरिनेछ । त्यसका लागि सहकारी र निजी क्षेत्र र स्वयं किसानको सहभागितालाई प्रोत्साहन गर्न अनुदान दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

★ प्रत्येक किसानलाई बहुबाली लगाउन र बाली विविधीकरण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

★ कृषिउपजलाई संरक्षण भण्डारन-बजारको सुगम पहुच, सुपथ मूल्यमा प्राप्त हुने एकीकृत कार्यक्रमको विकास गरी लागू गरिनेछ ।

★ बाधुवा कृषिमजदूर र अत्यन्त निर्धन किसानको ऋणमोचन गर्ने विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

★ साना किसानहरूलाई कृषि विकास बैंक र ग्रामीण विकास बैंकको चक्रवर्ती व्याजबाट मुक्ति दिलाइनेछ । कृषिकार्य र उद्यम गर्नका लागि बिनाधितो सुलभ कर्जा सहकारी संस्थाहरूमार्फत उपलब्ध गराइनेछ ।

★ जोतभोग गरी आएका तर जग्गाधनी पूर्जा नपाएका किसानका नाममा जमीन दर्ता गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

★ श्रमजीवी कृषिमजदुरको हकहितको संरक्षणका लागि कामको घण्टा तोक्ने, जीविका लायक न्यूनतम ज्याला निर्धारण गर्ने, मौसमी बेरोजगारी अवस्थामा वैकल्पिक रोजगारीको व्यवस्था गर्ने जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछन् ।

★ बिर्ता र गुठीको जमीन जोताहाहरूका नाममा दर्ता गरिनेछ ।

★ कृषिको उत्पादकत्व र उत्पादन बढाउदै उद्योगको विकासका लागि आधार खडा गर्न **æufpF ufpFdf ;xsf/L, 3/ 3/df /f]huf/LÆ** को व्यवस्थालाई अभियानका रूपमा सञ्चालन गरी ग्रामीण परिवारलाई गाउा-गाउामै स-साना सहकारी तथा निजी उद्योगको विकासका लागि उपयुक्त अवसरको सृजना गरिनेछ । यसका निम्ति देशको वैदेशिक व्यापार, भन्सार, अन्तशुल्क, कर र कर्जा नीतिमा व्यापक सुधार गरिनेछ ।

★ किसानहरूलाई सुरक्षा दिन पशु तथा बालीमा वीमा प्रणाली लागू गरिनेछ ।

★ किसानहरूलाई ऋण प्रदान गर्ने कृषिविकास बैंकको भूमिकालाई पुनर्मूल्यांकन गर्दै त्यसलाई जनमुखी बनाइनेछ । जमीनको सुधार, सिंचाइ तथा आय अभिबृद्धि गर्ने कार्यमा कर्जा सेवालाई सुलभ र सुपथ बनाउन तथा किसानहरूको बचतलाई परिचालन गराउन ग्रामीण तहमा सहकारी संस्थाहरूमार्फत वित्तीय सुविधाहरूको विस्तार गरिनेछ ।

★ महिला किसानको विकास र सशक्तीकरण गर्न विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछन् ।

- ★ कृषिऔजार, रासायनिक मल र उच्च कृषि विशेषज्ञको आपूर्तिमा आत्मनिर्भर हुन वीरगंजमा कृषिऔजार, धनगढी टीकापुरमा रासायनिक मल कारखाना, चितवनमा कृषि विश्वविद्यालयको स्थापना गरिनेछ ।
- ★ किसानहरूको कृषिसम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान र चेतनाको अभिबृद्धि गर्न कृषि प्रसार सेवालाई निःशुल्क रूपमा प्रत्येक किसानको घर-दैलोमा पु¥याइनेछ ।
- ★ आधुनिक कृषि प्रविधि, कृषि प्रबन्धको प्रक्रियाद्वारा भूमिको विखण्डन रोक्ने नीति लिइनेछ ।
- ★ भूमिसम्बन्धी अभिलेखलाई दुरुस्त राख्न कम्प्युटर प्रणालीको व्यवस्था गरिनेछ र भूमिप्रशासनलाई प्रभावकारी र उपयुक्त ढंगले काम गर्न सक्षम बनाउने गरी संस्थागत सुधार गरिनेछ ।
- ★ ग्रामीण पूर्वाधार खासगरी बाटो, विजुली, दूरसंचार, खानेपानी, शिक्षा तथा स्वास्थ्यको व्यवस्थाबाट कुटिर तथा घरेलु उद्योगको विकास तथा कृषि उत्पादनको प्रशोधन र बजार विस्तारका निम्ति योगदान पु¥याइनेछ । यसबाट ग्रामीण क्षेत्रबाट हुने जनशक्तिको पलायनलाई रोकी गाउामै रहनसक्ने वातावरण सिर्जना हुनेछ ।

-v_ pBfusf lj sf;

मुलुकको अर्थतन्त्रको विकास र सुदृढीकरण गर्न उद्योग क्षेत्रको विकासले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ तर मुलुकमा उद्योग व्यवसायमा लाग्ने शक्तिको मात्रा घट्दै गएको छ । कुल राष्ट्रिय उत्पादनमा औद्योगिक क्षेत्रको हिस्सा घटेर गएको छ । उदारीकरणले तीव्र रूप लिनुका साथै विदेशी सामान आयातको क्रम बढ्दै गएको छ । स्वदेशी उत्पादनले कुनै किसिमको संरक्षण पाउन नसकी थुप्रै उद्योगहरू कच्चा पदार्थका अभावबाट वा विदेशी सामानको प्रतिस्पर्धामा जान नसकेर बन्द हुन पुगेका छन् । सञ्चालन भइरहेका केही उद्योगहरू पनि आ□नो क्षमताभन्दा कम क्षमतामा चलेका छन् । उद्योग क्षेत्रमा विकृत उद्योग संरचना छ । पूाजीगत वस्तु उत्पादन र आधारभूत वस्तुमा लगानी छैन । अस्थायी उपभोग्य वस्तुहरू (जााड, रक्सी, वियर, चुरोट, बिाडी, खैनी) मा लगानी बढ्दो छ । विदेशी सहयोग प्राप्त सरकारी क्षेत्रबाट सञ्चालित उद्योगहरू अव्यवस्था, भ्रष्टाचार र कमिशनको जालोमा नाजुक अवस्थामा पुगेका छन् । मजदुरहरू शोषित, पीडित र उपेक्षीत अवस्थामा छन् । संस्थागत तहमा प्रशासनिक उल्झन, जटिलता र कमिशनतन्त्रले राष्ट्रिय पूाजीपतिवर्गलाई औद्योगिक विकासमा लाग्न नसक्ने बनाएको छ । त्यसकारण दलाल नोकरशाही तथा विदेशी एकाधिकारी पूाजीले राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमाथि पारिरहेको प्रतिकूल प्रभावलाई नियन्त्रण गर्दै राष्ट्रिय पूाजीको संरक्षण र विकास गरी स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माणका लागि औद्योगिक नीतिमा व्यापक परिवर्तन र सुधारको आवश्यकता छ । यसका लागि हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अबलम्वन गर्नेछ ।

- ★ अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर बनाउने र स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माणका लागि आयात प्रतिस्थापन तथा निर्यातमूलक उद्योगको सन्तुलित विकास गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ★ ग्रामीण औद्योगिकीकरणको प्रक्रियालाई अभियानका रूपमा अघि बढाउन प्रत्येक गाउा विकास समितिमा **cfBflus uf|dsf** स्थापना गरिनेछ ।
- ★ औद्योगिक विकासमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरी राष्ट्रिय महत्वका उद्योगहरू प्रवर्द्धन गर्ने र खास गरेर, खाद्यान्न, लत्ताकपडा तथा दैनिक जीवनका अत्यावश्यक वस्तु र सेवाहरूमा मुलुकलाई आत्मनिर्भर बनाउन राष्ट्रिय पूाजीको विकास गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ★ उद्योगमा सरकारी, निजी र विदेशी लगानीको क्षेत्र निर्धारण गरी संलग्न गराइनेछ । यसकालागि दीर्घकालीन योजना तयार गरिनेछ ।
- ★ स्वदेशी श्रम, सीप, कच्चा पदार्थ र प्रविधिमा आधारित उद्योगलाई उच्च प्राथमिकता दिने नीति अनुशरण गरिनेछ ।
- ★ नेपालका बजारमा भारतीय मालसामानको सहुलियतपूर्ण पहाचले गर्दा नेपाली उद्योगहरू तीव्र प्रतिस्पर्धा गर्न नसकी बन्द हुादै गएको परिप्रेक्ष्यमा हालको व्यवस्थाको पुनः मूल्यांकन गरी देशको औद्योगिक विकासमा प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी नीति, नियममा आवश्यक सुधार गरिनेछ ।
- ★ रोजगारमूलक उद्योगलाई विशेष सुविधा, सहुलियत प्रदान गरिनेछ ।
- ★ सूक्ष्म ग्रामीण तथा कुटिर उद्योग, घरेलु तथा ग्रामीण उद्योगहरूलाई सहुलियत दरमा सुलभ ऋण तथा कर्जा प्रवाह गर्ने स्थायी निकायको व्यवस्था गरिने तथा स्वदेशी बजार संरक्षण गर्ने नीति लागू गरिनेछ ।
- ★ उनी, गलैंचा तयारी पोशाक, प्रशोधित छाला र हस्तकलाका सामानको निर्यात बढाउन विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ★ खानी उत्खनन र ठूल्ठूला आधारभूत उद्योगको स्थापनामा राज्यका तर्फबाट पहल गर्ने, संयोजन गर्ने र आवश्यकताअनुरूप लगानी गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ★ श्रमिकवर्गको हितलाई उच्च प्राथमिकता दिने र उद्योगको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा पनि सहभागी बनाउने नीति अबलम्बन गर्नुका साथै श्रमजीवी वर्गको जीवन निर्वाहको न्यूनतम ज्याला निर्धारण गर्दै उनीहरूका परिवारलाई शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत सुविधाहरू उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ राष्ट्रिय उद्योगलाई आवश्यक पर्ने ऋण, कर्जा सुलभ रूपमा उपलब्ध हुने गरी बैंकिङ्ग प्रणालीलाई सुधार, विस्तार र सुदृढीकरण गरिनेछ ।
- ★ औद्योगिक विकासमा संस्थागत टेवा पु¥याउन उद्योग व्यवसायीलाई 'एकद्वार प्रणाली' अन्तर्गत विविध किसिमका सेवा र सुविधाहरू उपलब्ध गराइनेछ ।

- ★ देशको जनशक्तिलाई उद्योगहरूको आवश्यकतासाग अनुकूल बनाउन प्राविधिक स्कूलहरूको व्यापक विस्तार गरी आवश्यक तालिम र सीप विकासको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ देशको औद्योगीकरणमा बाधा पुऱ्याउने सन्धि-सम्झौतालाई राष्ट्रियहित अनुकूल गर्ने, विदेशी लगानी वा संयुक्त लगानीमा सञ्चालित उद्योगलाई राष्ट्रियहित अनुरूप सुधार गरिनेछ ।
- ★ हरेक विकास क्षेत्रमा एउटा औद्योगिक शहर विकास योजना बनाइनेछ ।

-u_ jfl0fHo gLlt

वैदेशिक व्यापार बढ्दै गए तापनि आन्तरिक व्यापारको विकास सीमित शहरी क्षेत्रबाहेक ग्रामीण क्षेत्रमा प्राय अवरुद्ध हुनपुगेको छ । दलाल, नोकरशाही पूाजिको बोलावालाले गर्दा राष्ट्रिय पूाजी पनि आन्तरिक उत्पादनमा नलागी वैदेशिक व्यापारबाट द्रुत मुद्राको आर्जनमा लागेकाले व्यापार क्षेत्रले अर्थतन्त्रको निर्माणमा खासै योगदान पुऱ्याउन सकेको छैन । मुनाफाखोरी, तस्करी र कमिसनतन्त्रले मुलुक आक्रान्त भएको छ । त्यसैले विद्यमान वाणिज्य नीतिमा गंभीर खालको सुधारको आवश्यकता खडकेको छ । कृषि तथा उद्योगको विकाससाग आवद्ध गरी व्यापारको चालू संरचनामा परिवर्तन गरिनेछ । यसका निम्ति हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अवलम्बन गर्नेछ ।

- ★ कमिसनतन्त्र, तस्करीतन्त्र र मुनाफाखोरीलाई नियन्त्रण गर्न वाणिज्य नीति र यससाग संबद्ध करनीति, विनिमय प्रणाली, संस्थागत व्यवस्था जस्ता विविध पक्षको मूल्यांकन गरी नीतिहरूमा आमूल परिवर्तन गरिनेछ ।
- ★ स्वदेशी श्रम, सीप, स्वदेशी प्रविधि र स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित वस्तुहरूको निर्यातलाई प्रोत्साहित गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ★ विलासिताका वस्तुहरूको आयातलाई निरुत्साहित गर्ने र आवश्यक वस्तुको आपूर्ति व्यवस्थालाई संस्थागत सुधार गरी नियमित र भरपर्दो बनाइनेछ ।
- ★ वाणिज्य तथा पारवहनमा रहेका असमान सन्धि-सम्झौताहरूलाई राष्ट्रिय हितअनुकूल परिमार्जन गर्दै भूपरिवेष्ठित देशले पाउनुपर्ने पारवहनको सुविधा प्राप्त गर्नेतर्फ आवश्यक कदम चालिनेछ । वाणिज्य सन्धि गर्दा पारस्परिक लाभको सिद्धान्तका आधारमा सन्धि गर्ने परिपाटीको थालनी गरिनेछ ।
- ★ निकासी व्यापारलाई विशेष प्रबर्द्धन र बढावा दिन ग्रामीण क्षेत्रमा साना तथा घरेलु उद्योगहरूबाट उत्पादन हुने वस्तुलाई संकलन गरी निकासी बजारसम्म पुऱ्याउने आवश्यक संस्थागत व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ नेपालको तुलनात्मक लाभ भएको जन र जलशक्तिमा आधारित वस्तुहरू निकासीका निम्ति विशेष व्यवस्था गरिनेछ । वस्तु निर्यातका साथै विद्युतशक्ति, कम्प्युटर स□टवेर र अन्य सेवाहरूको निर्यातमा पनि समुचित ध्यान दिइनेछ ।
- ★ व्यापारक्षेत्रमा देखापर्ने कृत्रिम अभाव, महंगी र अन्य विविध प्रकारका अनुचित व्यापार-विकृतिहरूलाई नियन्त्रण गरी उपभोक्ताको हित संरक्षण गरिनेछ । आन्तरिक व्यापारमा प्रतिस्पर्धाको स्थिति सृजना गरी एकाधिकारलाई समाप्त गरिनेछ ।
- ★ चीनको स्वशासित प्रदेश तिब्बतसागको व्यापारलाई मौद्रिक प्रणालीमा ढालिनेछ ।
- ★ निर्यात प्रबर्द्धन क्षेत्रको अवधारणालाई बढी प्रभावकारी बनाउन सक्रियता लिंदै संगठनात्मक तथा संस्थागत पक्षको व्यवस्था मिलाइने छ ।
- ★ कच्चा पदार्थ ,जनशक्ति, उद्यमशीलता, श्रम, सीप तथा प्रविधि र बजारको एकीकृत एवं समन्वयात्मक विकासको कार्यक्रममार्फत व्यापारिक पूाजीलाई आन्तरिक उत्पादन प्रणालीसाग आबद्ध गर्न प्रोत्साहन प्रदान गरिनेछ ।
- ★ प्रत्येक गाविसमा सहकारी संस्थामार्फत आन्तरिक व्यापारलाई विकास, विस्तार र सुदृढीकरण गरिनेछ ।
- ★ अत्यावश्यक वस्तु र विकास निर्माणका सामग्रीहरूका सुलभ आपूर्तिका लागि निजीक्षेत्रसाग स्वस्थ प्रतिस्पर्धा कायम गर्दै राष्ट्रिय व्यापार निगमलाई गतिशील बनाइनेछ ।

-3_ hn;|f]tsf] pkof]u

नेपालको सामाजिक, आर्थिक क्षेत्रको विकास र स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको निर्माणका लागि जलस्रोत एउटा महत्वपूर्ण आधार हो । त्यसैले नेपालका नदी, नालामा नेपाली जनताको अक्षुण्ण सार्वभौमिक अधिकार रहनुपर्दछ । त्यति मात्र होइन, गण्डकी, कोशी र महाकाली लगायत विभिन्न किसिमका असमान सन्धि-सम्झौताका कारण नेपालको जलस्रोतमाथिको गुम्न गएको हक पुनस्थापित गर्न सशक्त कदम चाल्नु पर्दछ । जलस्रोत उपलब्धताका हिसावले नेपाल विश्वमा दोस्रो अग्रिम स्थानमा रहेको छ तर अहिलेसम्म पनि यसको ठीक ढंगले सदुपयोग हुनसकेको छैन । नेपाललाई घाटा पारेर राष्ट्रिय हितविपरीत सन्धि गरिएको छ ।

जलस्रोतको विकासका सम्बन्धमा आजसम्म भएका प्रयासबाट प्राप्त भएको प्रतिफल मंहगो भएको छ । यसमा सीमितवर्गको मात्र पहुाच पुगेको छ । आमनेपाली जनता त्यसबाट लाभान्वित हुन सकेका छैनन् । यही यथार्थलाई हृदयंगमन गरी जलस्रोतको बहुपक्षीय उपयोग र विकासबाट नेपाल र नेपालीहरूको बृहत्तर हित र समुन्नतिमा सहयोग पुऱ्याउन हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अवलम्बन गर्नेछ -

- ★ नेपालका नदीनाला नेपाली जनता र राष्ट्रका सम्पत्ति हुन् र यिनीहरूमाथि नेपाली जनताको अक्षुण्ण सार्वभौमिक अधिकार निहित छ । यस अधिकारलाई रक्षा गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- ★ राष्ट्रिय हितविपरीत गरिएका गण्डकी, कोशी र महाकाली सन्धि राष्ट्रिय हितअनुकूल बनाउन ठोस कदम चालिनेछ ।

- ★ आगामी पााचवर्षभित्रमा सम्पूर्ण नेपाली जनतालाई स्वच्छ खानेपानी पु¥याउन प्रत्येक गाविस र वडा-वडामा सार्वजनिक धाराको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ नेपाली किसानहरूको व्यक्तिगत र सामूहिक प्रयत्नबाट भएको सिंचाइका प्रयासहरूलाई टेवा पु¥याउने तथा प्रोत्साहित गरिनेछ र राज्यद्वारा निर्माण गरिएका सिंचाइ प्रणालीहरूको व्यवस्थापनमा सुधार गरी परियोजनाको लक्ष्यअनुरूप किसानहरूलाई भरपर्दो सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराइनेछ ।
- ★ पहाडमा परम्परागत सिंचाइ प्रणालीको सुदृढ एवं विकास गरी तथा तराईमा भूमिगत एवं सतह सिंचाइ प्रणालीको समुचित उपयोग गरी आगामी ७ वर्षभित्र सबै सिंचाइयोग्य जमीनमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ ।
- ★ साना तथा लघु जलविद्युत उत्पादनमा स्थानीय सहभागिता बढाइनेछ भने राष्ट्रिय ग्रीडमा जोड्ने मझौला एवं ठूला जलविद्युतहरूको विकास गर्दा स्रोतक्षेत्रको विद्युतीकरण र स्रोतक्षेत्रलाई निश्चित रोयल्टी उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ विद्युत चोरी र महसुल डकैती हुन नदिई आगामी ५ वर्षसम्म विद्युत महसुल हालभन्दा बढ्न नदिने प्रयत्न गरिनेछ ।
- ★ संभाव्यताका आधारमा आन्तरिक जल यातायातलाई आर्थिक एवं मनोरञ्जनात्मक हिसावले विकास गरिनेछ भने अन्तर्राष्ट्रिय जलमार्गका निम्ति कुटनैतिक प्रयास गरिनेछ । पर्यटन उद्योगलाई टेवा पु¥याउने ¥या□टङ्ग सेवालाई पनि विकास गरिनेछ ।
- ★ विश्वमा बढ्दै गइरहेको स्वच्छ पानीको अभावलाई हृदयंगम गरी २१ औं शताब्दीको प्रारम्भबाट नै जलनिर्यातक मुलुक बन्ने रणनीतिको तयारी गरिनेछ ।
- ★ विजुली तथा सिंचाइ जस्ता उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न नेपाली पूाजीलाई अधिकतम रूपमा प्रोत्साहित गरिनेछ । राष्ट्रिय आवश्यकता र हितका आधारमा जलस्रोतको विकासमा टेवा पुग्ने गरी विदेशी पूाजी तथा प्रविधि लिइनेछ ।
- ★ विजुलीको राष्ट्रिय क्षमता बढाउने संभाव्यता अध्ययन भइसकेका साना, मझौला र छोटो समयमा पूरा गर्न सकिने विद्युत आयोजना कार्यान्वयन गरी आन्तरिक विद्युत विकासलाई भरपर्दो, कम खर्चिलो र व्यापक बनाउन विद्युत उत्पादन र वितरण प्रणाली समेत निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गर्ने गरी विकेन्द्रीकरणको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ आगामी पााच वर्षभित्र विद्युत उत्पादन दोब्बर गरी ३०□ जनसंख्यालाई उक्त सेवा उपलब्ध गराइनेछ र संभाव्यता भएका सबै निर्वाचन क्षेत्रमा कम्तीमा एउटा लघु जलविद्युत परियोजना निर्माण गरिनेछ । व्यापक रूपमा लघु तथा साना जलविद्युत परियोजना सौर्य उर्जा तथा वायु उर्जा सञ्चालन गरी ग्रामीण विद्युतीकरण गर्ने काम १० वर्षभित्र पूरा गरिनेछ ।
- ★ सिंचाइ, विद्युतीकरण, औद्योगीकरण, जलमार्ग, विद्युत रेलमार्ग, ट्रली, ट्राम केवुलकार आदि जस्ता बहुआयामिक कार्यमा सहयोग पुग्ने गरी जलस्रोत शक्तिको विकास गर्न राष्ट्रिय तथा स्थानीय दुवै स्तरमा व्यापक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ★ पेट्रोलियम पदार्थको प्रयोग र आपूर्तिमा परनिर्भरता बढ्दै गएको र विदेशी मुद्राको ठूलो हिस्सा यसका लागि भुक्तानीमा प्रयोग भइरहेको हुनाले त्यसको विकल्पमा विद्युत उर्जाको विकास गर्ने, परनिर्भरतालाई कम गर्दै लैजाने, आधुनिक उर्जाद्वारा परम्परागत उर्जालाई प्रतिस्थापन गरी वन विनास रोक्ने नीति लिइनेछ ।
- ★ विद्युतको अन्तर्राष्ट्रिय बजारलाई अनुकूल बनाउन सार्क ग्रिडको विकास गर्न प्रयास गरिनेछ ।
- ★ विपन्न विद्युत उपभोक्ताहरूको विद्युतको मासिक खर्च आधा घटाउन न्यूनतम मासिक विद्युत महसुल रु.६० बाट घटाएर रु.३० गरिनेछ र न्यूनतम छुट यूनिट २० बाट घटाई १० गरिनेछ ।

-ª_ jg tyf e;/lf0f

स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माणका लागि हाम्रो अर्को महत्वपूर्ण आधार भनेको वन हो । एकबेला “हरियो वन नेपालको धन” भनिन्थ्यो तर ३० वर्षीय पंचायती कालमा ठूलो मात्रामा वन विनाश भयो । त्यसले मुलुकको प्राकृतिक तथा सामाजिक जीवनमा भयानक दुष्परिणाम ल्याइरहेको छ तर पनि अहिले नेपालको कुल भू-भागमा जंगलले ढाकिएको जति जमीन छ, त्यसको राम्रो ढंगले सुरक्षा र विकास गर्न सकियो भने वनको विकासले मुलुकको राष्ट्रिय अर्थतन्त्र सुदृढ गर्न ठूलो आधार तयार हुन्छ । वन विनास रोक्न त्यसको रक्षा र विकास गर्न हाम्रो पार्टीले निम्न नीति लिनेछ ।

- ★ प्राकृतिक वनको संरक्षणमा जोड दिंदै वन उपयोगी क्षेत्रमा व्यापक रूपमा वृक्षरोपण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ★ “हरियो वन नेपालको धन” भन्ने उक्तिलाई चरितार्थ गर्ने गरी वनलाई प्राकृतिक, औद्योगिक, सामुदायिक, कृषि र व्यावसायिक वनका रूपमा विकास गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- ★ वनआश्रित भई जीविकोपार्जन गरिरहेका जनतालाई वैकल्पिक रोजगारीको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्रमा साना वन विकास कार्यक्रम लागू गर्नुका साथै औद्योगिक वन विकासकालागि विशेष कार्यक्रम लागू गरिनेछ ।
- ★ वन मास्ने पञ्चायती कालको तरिका, राजनीतिक वा अन्य कुनै गलत उद्देश्यले वन मास्ने प्रथालाई पूर्णतः अन्त्य गरी अवैध ढंगले वन मास्ने र टिम्मर तस्करी गर्नेलाई कडा सजाय दिइनेछ ।
- ★ मेचीदेखि महाकालीसम्म तराईको कााछ र महाभारत पहाडभन्दा दक्षिण चुरे रेन्जमा वन विकास गरी आरक्ष विकास गर्ने नीतिलाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ बहुमूल्य जडीबुटीको संरक्षण, विकास र उत्पादन बृद्धिका निम्ति विशेष व्यवस्था गरिनेछ र वन सुरक्षा व्यवस्थालाई कडा, प्रभावकारी तथा साधन सम्पन्न बनाउन विशेष ध्यान दिइनेछ ।

- ★ वातावरण स्वच्छ राख्न वन विनाशलाई रोक्ने र प्रत्येक परिवारमा जनसंख्याका आधारमा एउटा रुख रोप्ने तथा संरक्षण गर्ने कार्यक्रम अनिवार्य रूपमा लागू गरिनेछ ।
- ★ वन, जलस्रोत, भू-उपयोग, इन्धन, काठ र औजार आपूर्ति, वन्यजन्तु तथा जडीबुटी संरक्षण, बाढी-पहिरो, भू-क्षय र नदीनियन्त्रण एवं वातावरण संरक्षण जस्ता विषयहरू एक आपसमा घनिष्ट रूपमा सम्बद्ध भएका हुनाले एकीकृत गुरु योजनाका आधारमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

-r_ ko6gIfqsf ljsf;

नेपाल संसारकै सबैभन्दा अग्लो हिमशिखर "सगरमाथाको देश" का नामले संसारभरि चिन्हित छ । त्यसका साथै प्राकृतिक सुन्दरता, विविधता र ऐतिहासिक एवं धार्मिक स्थलको कारणले पनि पर्यटकहरूको आकर्षणको केन्द्रको रूपमा रहेको छ । देशको अर्थतन्त्रमा पर्यटन उद्योगको महत्वपूर्ण स्थान रहेको छ । त्यसैले पर्यटन क्षेत्रको विकास हाम्रो देशको स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माण गर्ने अर्को बलियो आधार हो । यस कुरालाई मध्यनजर राख्दै पर्यटनक्षेत्रको विकास र विस्तारका लागि हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अबलम्बन गर्नेछ ।

- ★ हिमाली, पहाडी, उपत्यका र तराई सबै क्षेत्रमा उपयुक्त पर्यटन स्थलहरूको विकास गर्ने र सबै ऐतिहासिक तथा धार्मिक स्थलहरू र दर्शनीय स्थलहरूको स्वच्छता र आकर्षण बढाउन तथा त्यसको विकास गर्न स्थानीय जनताको प्रत्यक्ष चाहना र व्यवस्थापनमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ★ सबै पर्यटन स्थलहरूसम्म यातायात र अन्य सेवा तथा सुविधाहरूको व्यवस्था गर्न विशेष ध्यान दिइनेछ ।
- ★ पााच वर्षमा चौध अञ्चलका एक-एक गाउाहरूलाई सुविधायुक्त नमूना पर्यटन क्षेत्रका रूपमा विकसित गरिनेछ । पर्यटन क्षेत्रका रूपमा विकास गर्न सकिने स्थलहरूको विकास, संरक्षण, उद्धार र सम्बर्द्धनका निम्ति संस्थागत रूपमा काम गर्ने परिपाटीको विकास गरिनेछ ।
- ★ आन्तरिक पर्यटनलाई पनि यथोचित प्रोत्साहन दिने ढंगले नीतिहरू निर्माण र कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ पर्यटकहरूको सुरक्षाको व्यवस्था गर्दै पर्यटकहरू मार्फत आउन सक्ने विकृति एवं नयाा-नयाा रोगहरूबाट सुरक्षित रहनसक्ने आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ सांस्कृतिक पर्यटनको अवधारणा अनुरूप काठमाडौं, पाटन, भक्तपुर, लुम्बिनी, जनकपुर र जुम्लालाई पर्यटकीय क्षेत्रका रूपमा विकास गरिनेछ ।
- ★ पर्यटनक्षेत्रको विकासमा सरकारी क्षेत्र, निजी क्षेत्रका साथै स्थानीय निकायहरूलाई समेत सहभागी बनाइनेछ । साथै विदेशी लगानीकर्ताहरूलाई यस क्षेत्रमा विशेष सुविधा सहित आकर्षित गरिनेछ । पर्यटकहरूको बसाइ लम्ब्याउने र उनीहरूको खर्च बृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउने गरी सेवा, सुविधा र रमणीय स्थलको विकास र विस्तार गरिनेछ ।
- ★ स्वास्थ्य पर्यटन, खेलकुद पर्यटन र सम्मेलन पर्यटनको विकासका लागि उपयुक्त क्षेत्र किटान गरी पर्यटकीय क्षेत्रको समेत विस्तार गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

-5_ ufdL0f Ifqsf ljsf;

हाम्रो देश, गाउा नै गाउाले भरिएको देश हो । देशको विकास गर्नका लागि गाउाको विकास हुनु जरुरी छ । गाउाको विकासबिना देशको विकास संभव छैन । त्यसकारण ग्रामीण क्षेत्रको विकासलाई देशको समग्र विकासको मेरुदण्ड र आधारशीलाको रूपमा लिंदै पार्टीले निम्न नीति अबलम्बन गर्नेछ ।

- ★ विकेन्द्रीकरणको सिद्धान्तका आधारमा स्थानीय निकाय (गाविस, नगरपालिका र जिविस) लाई अधिकार सम्पन्न बनाउनुका साथै स्थानीय स्वायत्त सरकारको अवधारणालाई साकार रूप दिइनेछ ।
- ★ हरेक गाविस र त्यसका वडा-वडाहरूमा ग्रामीण सडक, कृषि सडक, मोटर बाटो, घोडेटो बाटो र हुलाकी बाटो निर्माण गर्ने प्रक्रियाद्वारा ग्रामीण क्षेत्रमा यातायातको व्यवस्था तथा ग्रामीण आवास, खानेपानी, स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय, हुलाक सेवा र अन्य पूर्वाधार विकासका कार्यक्रमहरूको योजना निर्माण र कार्यान्वयन गर्न गाउा विकास समितिहरूको भूमिकालाई सुदृढ बनाउने जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ★ ग्रामीण क्षेत्रमा रहेको स्थानीय स्रोत र साधनको परिचालन तथा मानव श्रमको विकास गरी ग्रामीण अर्थतन्त्रलाई सुदृढ गर्न जोड दिइनेछ ।
- ★ ग्रामीण क्षेत्रमा व्याप्त गरिवी र त्यसलाई कायम राख्ने शोषणका विविध रूप र माध्यमहरू उन्मूलन गर्ने, ग्रामीण क्षेत्रमा उत्पादकत्व बढाउने र ग्रामीण सम्पदामा स-साना उत्पादकहरूको पहाुच बढाउने प्रक्रियाद्वारा रोजगारीका अवसरहरूको विस्तार गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ★ विकेन्द्रित विकास प्रणालीलाई सुदृढ गर्दै लान स्थानीय निकाय (गाविस, नगरपालिका र जिविस) तहमा कार्यरत विकाससाग सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई स्थानीय निकायप्रति जिम्मेवार हुने व्यवस्था गर्दै लगिनेछ । प्राविधिक जनशक्तिको स्थानीय तहमा नै आपूर्ति गर्ने नीति लिइनेछ । यसका लागि प्रत्येक जिल्लामा **æyfgLo ;jf cfofuÆ** गठन गरिनेछ ।
- ★ **æcf^ gf ufpF cfkm agfcf,Æ gdgf ufpF, ;fgf zx/sf ljsf;af6 ufpFsf ljsf;, nlIft ;dx** तथा **pTkLl8t hflt, hghflt, pTyfg** जस्ता कार्यक्रमहरूलाई बढी प्रभावकारी ढंगले लागू गर्नुका साथै स्थानीय तहमा समेत उपयुक्त अनुगमन र मूल्यांकनको परिपाटी स्थापित गरिनेछ ।

- ★ प्रत्येक गाविसलाई दिइआएको रु.५ लाख एकमुष्ठ रकम कायम गरी जनसंख्या, भौगोलिकस्थिति, पूर्वाधार विकासको अवस्था, प्रतिव्यक्ति आय जस्ता मापदण्डका आधारमा रकम थप गर्दै जाने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- ★ ग्रामीण क्षेत्रमा रोजगारी अभिबृद्धिका निम्ति स्थानीय कच्चा माल र प्रविधिमा आधारित उत्पीडित बस्तुलाई राज्यले खरिद गरी राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा बिक्री गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ ग्रामीण विकास बैंकलाई प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्रमा पु¥याइनेछ ।
- ★ ग्रामीण वीमाको समुचित विकास गरी गाउामा रहेको जोखिम वीमा गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

-h_ ofhgf / ljsf;

योजनाबद्ध, सन्तुलित र वैज्ञानिक ढंगले विकासको योजना तर्जुमा नगरी हचुवा ढंगले गर्ने प्रणालीलाई अन्त्य गरी दीर्घकालीन विकासका निम्ति ठोस दिशाबोध गर्दै वैज्ञानिक योजना प्रणालीद्वारा विकासमा गति ल्याइनेछ । मुलुकको योजनाबद्ध सन्तुलित, दिगो र टिकाउ विकास गर्दै मुलुकलाई आत्मनिर्भर बनाउने र स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माण गर्ने कामका लागि मानव श्रमलाई विकास प्रणालीको अभिन्न अंग बनाई अघि बढ्नु जरुरी छ । त्यसका लागि निम्नलिखित योजना र विकासको नीति लिइनेछ -

- ★ सामाजिक, आर्थिक विकास निर्माणका लागि प्राकृतिक स्रोत र साधनको परिचालन र मुख्य क्षेत्रहरू बीचको अन्तर सम्बन्धका आधारमा एउटा दीर्घकालीन गुरुयोजना निर्माण गरी आवधिक तथा बार्षिक योजनाहरूलाई पनि घनिष्ट रूपमा सम्बन्धित गर्दै कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ अर्थतन्त्रको द्रुततर विकास तथा न्यायोचित वितरण तथा क्षेत्रीय सन्तुलनका लागि योजना प्रणालीमा वैज्ञानिकीकरण गर्दै अर्थतन्त्रको कार्यदक्षता बढाउने तरिकाबाट योजना प्रक्रियालाई संस्थागत गरिनेछ ।
- ★ योजना प्रक्रियालाई केन्द्रीकरण गर्दा विभिन्न क्षेत्रको आवश्यकता तथा स्थानीय विकासमा अवरोध र पिछडिएका क्षेत्रका जनताको विकासमा विशेष प्राथमिकता दिन समेत बाधा पर्ने हुनाले स्थानीय स्वायत्त शासनको अवधारणाअनुरूप विकेन्द्रित योजनालाई नै योजना पद्धतिको अभिन्न अंग बनाइनेछ ।
- ★ भूमि, वन, जलस्रोत र पर्यटनक्षेत्रको विकासका साथै खेर गइरहेको जनश्रमलाई उपयोग गर्ने, रोजगारी दिने, क्रियाशील जनशक्ति विदेसिनु पर्ने बाध्यतालाई अन्त्य गर्न **æPs ufpF, Ps ;xsf/L, Ps kl/jf/ Ps /fhuf/LÆ**को अवधारणालाई मूर्त रूप दिइनेछ ।
- ★ आयोजनाको छनौट, निर्माण, कार्यान्वयन, सुपरीवेक्षण तथा मूल्यांकनमा व्यापक जन सहभागिता गराउन विकेन्द्रित योजना प्रणाली अबलम्वन गरी गाउा, नगर र जिल्लास्तरीय योजना पद्धतिलाई योजनाको मेरुदण्डका रूपमा लिइनेछ ।
- ★ हालको राष्ट्रिय विकास परिषद्को व्यवस्थालाई खारेज गरिनेछ । दीर्घकालीन र आवधिक योजनाको तर्जुमा, अनुगमन र मूल्यांकन सर्बदलीय संसदीय समितिको निगरानीमा गरिनेछ । स्थानीय तहका हकमा पनि यही किसिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

-em_ lfqLo ljsf;

विद्यमान क्षेत्रीय असमानता हटाउनका निम्ति प्रत्येक क्षेत्रका विकासको संभावनाको जााच गरी सबै क्षेत्रका जनतालाई राष्ट्रिय विकासको मूल प्रवाहमा सामेल गर्नका निम्ति निम्न नीति अपनाइनेछ ।

- ★ क्षेत्रीय वातावरण र आर्थिक विकास योजनाका सम्बन्धमा क्षेत्र, उपक्षेत्रका स्रोत, साधन र संभाव्यताका आधारमा अन्य क्षेत्रीय लेनदेन बढाउनका निम्ति विशेष आर्थिक कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ क्षेत्रगत भौतिक र मानवीय सम्पदाका विशेषताका आधारमा वातावरण सन्तुलनका निम्ति उपयुक्त भू-उपयोग नीति र कार्यक्रम बनाई चरणबद्ध रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ सुदूर र दुर्गम जिल्लाका जनताका लागि आवश्यक सेवा र सुविधालाई हेरी केन्द्रीय बस्ती र बजार प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
- ★ ग्रामीण पहाडी क्षेत्रमा बढ्दो जनसंख्याको चापलाई कम गर्न संभाव्य ठाउाहरूमा साना बजार र शहरको विकास गराउन आवश्यक पूर्वाधारहरूको विस्तार गरिनेछ ।
- ★ क्षेत्रगत विशेषतालाई केलाई गैरकृषि रोजगारी र उत्पादनका अवसरहरूको विस्तार गरिनेछ ।
- ★ पिछडिएका जनजाति र गरिवीको व्यापकता भएका क्षेत्रहरूका निम्ति प्राथमिकताका आधारमा विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ★ क्षेत्रीय र स्थानीय योजनाहरूलाई केन्द्रीय दिशा निर्देशनका आधारमा समन्वित गरेर संचालन गर्ने नीति अपनाइनेछ ।

-`_ ;/sf/L /fh:j / vr{

मुलुकको विकास, निर्माण र आमजनताको जीवनस्तर उकास्ने कार्यक्रमलाई आवश्यक पर्ने रकम उद्योग र कृषिक्षेत्रको विकासमा अवरोध खडा नहुने गरी संकलन गर्ने र त्यस्तो रकमलाई मितव्ययी किसिमबाट उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गर्ने तथा वैदेशिक ऋणमाथिको निर्भरता क्रमशः घटाई आत्मनिर्भरता प्राप्त गर्ने उद्देश्य लिइनेछ । यसका लागि निम्नलिखित नीति तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरिनेछ ।

- ★ सामाजिक न्यायको सिद्धान्तअनुरूप करप्रणालीलाई प्रगतिशील बनाउादै लगिनेछ । वर्तमान राजश्व संरचनालाई प्रत्यक्ष करको भूमिका बढाउादै न्यायोचित बनाइनेछ ।

- ★ हचुवा ढंगले हाल लागू गरिएको मूल्य अभिबृद्धि कर ९ख्त्० लाई मुलुक सापेक्ष र व्यावहारिक नबनाउन्जेल स्थगित गरिनेछ र त्यसको सट्टा बिक्री कर लागू गरिनेछ ।
- ★ प्रत्यक्ष करमा आयकरको प्रभावकारितालाई बृद्धि गर्ने आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ । पूजी आय कर, पैतृक सम्पत्ति कर, सम्पत्ति हस्तान्तरण कर जस्ता प्रगतिशील करहरू लागू गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ★ कर प्रशासनलाई सशक्त, सवल, सक्षम, इमान्दार, चुस्त-दुरुस्त बनाउन विशेष कार्यक्रम तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ र भ्रष्टाचारमुक्त पार्न राजश्व अनुसन्धान विभागलाई सशक्त पारी गतिशील बनाइनेछ ।
- ★ कर नीतिलाई राष्ट्रिय उद्योग, व्यवसायको प्रबर्द्धन र आत्मनिर्भरतातर्फ उन्मुख अर्थतन्त्रको निर्माणमा उपयोग गरिनेछ ।
- ★ राजश्व प्रशासनलाई सुदृढ गरी राजश्व चुहावट रोक्ने, अनियमित खर्च हटाउने र वित्तीय अनुशासनलाई कडाइका साथ लागू गर्ने प्रक्रिया अघि बढाइनेछ ।
- ★ विद्यमान बजेट प्रणालीबाट भ्रष्टाचार, चुहावट र अनुत्पादक खर्च बढ्दै जाने परिपाटी देखिएकाले बजेट प्रकृयामा आमूल परिवर्तन गरी वैज्ञानिकीकरण गरिनेछ ।
- ★ राजश्व प्रशासनलाई कार्यकुशल, स्वच्छ र व्यवस्थित बनाउनका निम्ति त्यसमा यान्त्रिकीकरण गरिनेछ ।
- ★ दीर्घकालमा मात्र प्रतिफल आउने आधारशीला र तत्कालै प्रतिफल आउने लगानी बीचमा तादात्म्य राखी खर्च गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ गरिवी निवारण, जनताको जीविकोपार्जनको समस्या समाधान तथा पछौटेपनको अन्त्य गर्ने कार्यक्रमहरूमा सरकारी क्षेत्रबाट व्यापक लगानी गरिनेछ । त्यसका लागि राजश्व परिचालनका दरमा तीव्र बृद्धि गर्दै जानुका साथै सरकारी खर्चको मितव्ययी र दक्षतापूर्ण प्रयोग एवं उपयुक्त व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- ★ आर्थिक स्थायित्व र दिगो विकासमा टेवा पुऱ्याउन आन्तरिक घाटा न्यून गर्दै र विदेशी ऋणमाथिको निर्भरता कम गर्दै लैजाने र क्रमशः अन्त गर्ने गरी कार्यक्रम निर्धारण गरिनेछ ।
- ★ अन्तर्राष्ट्रिय अनुबन्ध, सन्धि-सम्झौता आदिबाट प्राप्त हुने कमिसनको रकम राज्यको ढुकुटीमा दाखिल गर्ने **sld;g sfgg** बनाई त्यस्तो आयलाई आयकरको दायरामा ल्याइनेछ ।
- ★ विदेशी तथा स्वदेशी गैरसरकारी संस्थाबाट प्राप्त हुने विविध प्रकारका सहायताहरूको अभिलेख राख्ने र उनीहरूले नेपालको आर्थिक, सामाजिक विकास, निर्माणमा खर्च गरे, नगरेको बारेमा नियमित अनुगमन गरी अन्य प्रयोजनका लागि दुरूपयोग गरिएको पाइएमा त्यस्ता संस्थाहरूलाई कानून सम्मत ढंगले कडा कारवाही गर्ने परिपाटी थालिने छ ।

-6_ cfklt| Joj:yf / dNogLlt

आपूर्ति व्यवस्था र मूल्यनीति जनताका राजनीतिक जीवनसाग घनिष्ट रूपमा गाासिएको पक्ष हो । यस सम्बन्धमा हाम्रो पार्टीले निम्न नीति लिनेछ -

- ★ दैनिक उपभोगका वस्तुहरू सुलभ तथा सुपथ ढंगले आपूर्ति गर्न हरेक गाविस तथा नगरका वडाहरूमा सहकारीका माध्यमबाट सस्तो पसलको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ कृत्रिम अभाव तथा मूल्य नियन्त्रण गर्न आवश्यक संयन्त्र खडा गरी प्रभावकारी कदम चालिनेछ ।
- ★ आपूर्ति व्यवस्थालाई नियमित, सुनिश्चित र भरपर्दो बनाइनेछ ।
- ★ सस्तो, सुलभ ढंगले खाद्यान्न वितरणका लागि निरपेक्ष गरिवीको रेखामुनि रहेका जनतालाई “रासन कार्ड” को व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ सार्वजनिक वितरण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने गरी आपूर्ति मन्त्रालय, सार्वजनिक संस्थान र खाद्य सुरक्षाको संरचनामा परिवर्तन ल्याइनेछ ।
- ★ उपभोक्ताको हकको सुरक्षाका निम्ति बजारमा बिक्री हुने सबै सामग्रीमा उपभोक्ता मूल्य, म्याद तथा निर्मित बस्तुको विवरण उल्लेख गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ हरेक वस्तुमा मूल्य अंकित गर्ने र मूल्य सूची टाास्ने व्यवस्थाका साथै बजारभाउ नियन्त्रणका लागि ठोस योजनाका साथ मूल्य अनुगमन समितिलाई क्रियाशील गरिनेछ ।
- ★ निजी क्षेत्रको निकासी पैठारीलाई पारदर्शी एवं प्रतिस्पर्धी बनाउने आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ★ निजी क्षेत्रमा उद्यम र व्यापारमा हुने गरेको कार्टेलिङ प्रथालाई हतोत्साहित गरिनेछ ।
- ★ सरकारी क्षेत्रबाट हुने गरेको अत्यावश्यक सेवा (विजुली, खानेपानी, टेलिफोन) को मूल्यबृद्धिलाई नियन्त्रण गरिनेछ ।
- ★ नापतौल प्रणालीलाई व्यवस्थित गरिनेछ र नियमित रूपमा जााच गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ★ अत्यावश्यक सरसामानको कमी हुन नदिने गरी राष्ट्रिय आपूर्ति व्यवस्थालाई सुदृढ पारिनेछ र त्यसका लागि राष्ट्रिय व्यापार निगम, सहकारी संस्था तथा सुपथ मूल्य पसलहरूलाई सक्रिय पारिनेछ ।
- ★ सरसामान खरिद बिक्रीमा विश्वासघात, मिसावट ठगी र मूल्य दलाली गर्ने परिपाटीलाई हतोत्साह गरिनेछ ।
- ★ अत्यावश्यक वस्तुहरूको संचित भण्डार कायम गरी आपूर्ति व्यवस्थालाई भरपर्दो बनाइनेछ ।
- ★ उपभोक्ता संरक्षण ऐनलाई संशोधन, परिमार्जन गरी व्यावहारिक बनाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

$= hghLjgsf ;d|4 / ;fdflhs Gofo

०४६ सालको संयुक्त जनआन्दोलनपश्चात मुलुकमा भएको राजनीतिक परिवर्तनपछि नेपाली जनताको दैनिक जीवनमा राहत, सुविधा पुऱ्याउने, तिनले भोगिरहेका समस्याहरूको समाधान गर्ने प्रक्रियामा कुनै सकारात्मक परिणाम प्राप्त भएको छैन । बरु त्यो झन् जटिल र कठिन बन्दै गइरहेको छ । सामन्ती, साम्राज्यवादी, दलाल नोकरशाही पूजीवादी तथा प्रभुत्ववादी शोषण तथा सामाजिक अन्याय-अत्याचारमा कुनै कमी आएको छैन । यस्तो परिप्रेक्ष्यमा नेपाली जनताको जनजीवनमा भौतिक तथा सांस्कृतिक प्रगति र समृद्धि तथा सामाजिक न्यायका लागि हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अबलम्वन गर्नेछ ।

-s_ lzIffsf ljsf;

मुलुकको चौतर्फी विकासका लागि शैक्षिक क्षेत्रको विकासले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ । वर्तमान शैक्षिक प्रणालीले मुलुकको आवश्यकताअनुसार दक्ष जनशक्ति निर्माण गर्न सकिरहेको छैन । वर्तमान शिक्षाले युवा पिंढीको सिर्जनशील चिन्तनलाई कुण्ठित पार्ने र सामन्ती तथा साम्राज्यवादी शक्तिको सेवक बनाउने काम मात्र गरिरहेको छ । शैक्षिक क्षेत्रमा गंभीर समस्या देखापरेको छ । यसको अन्त्यका लागि वैज्ञानिक, प्राविधिक, व्यावसायिक, सीपमूलक, सुलभ तथा तालिमद्वारा दक्ष जनशक्ति निर्माण गर्ने नीति लिनुपर्दछ । शिक्षा हासिल गर्नु जनताको नागरिक अधिकार हो भन्ने मान्यता स्थापित गर्नुपर्दछ । यही मान्यताका साथ शिक्षा क्षेत्रमा हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अबलम्वन गर्नेछ ।

★ साक्षरता कार्यक्रमलाई अभियानका रूपमा सञ्चालन गरी ५ वर्षभित्रमा मुलुकबाट निरक्षरता उन्मूलन गरिनेछ ।

★ प्राथमिक शिक्षालाई सर्वसुलभ, अनिवार्य र चेतनामूलक बनाइनेछ र मातृभाषामा प्राथमिक तहसम्म शिक्षा पाउने अधिकारको ग्यारेन्टी गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

★ माध्यमिक तहसम्मको शिक्षालाई गुणात्मक, व्यावसायिक एवं सीपमूलक बनाउादै पूर्ण रूपमा निःशुल्क एवं सर्वसुलभ गरिनेछ ।

★ उच्च माध्यमिक शिक्षामा देखिएका विसंगति र विकृतिहरु हटाउन आवश्यक कदम चालिनेछ ।

★ देशलाई आवश्यक पर्ने उच्चस्तरीय जनशक्ति निर्माणका लागि कृषि, वन, विज्ञान तथा प्रविधि, चिकित्सा, इन्जिनियरिङ्ग, आयुर्वेदसम्बन्धी विद्यालय, महाविद्यालय तथा विश्वविद्यालय खोल्ने व्यवस्था गरिनेछ । उच्च शिक्षाको अवसरलाई विस्तार गर्न हरेक विकास क्षेत्रमा न्यूनतम एउटा विश्वविद्यालय सरकारी अनुदानमा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

★ पिछाडिएका क्षेत्र, उत्पीडित तथा दलित जाति, जनजाति, महिला समुदायलाई शिक्षामा विशेष सुविधा प्रदान गरिनेछ ।

★ शिक्षण पेशालाई मर्यादित एवं उत्तरदायित्वपूर्ण बनाउन शिक्षकहरूका तालिम, वृत्ति विकासमा सुधार, शिक्षक नियुक्ति, पदोन्नति र मूल्यांकनको समुचित व्यवस्था गरिनेछ ।

★ विद्यार्थीहरूको हक, हित तथा शारीरिक, मानसिक एवं बौद्धिक विकासकालागि उपयुक्त कार्यक्रम तर्जुमा गरेर कार्यान्वयन गरिनेछ ।

★ मानवीय स्रोत र साधनको विकासद्वारा राष्ट्रिय विकासमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउन शिक्षालाई मूल माध्यमका रूपमा विकास गर्ने, प्राविधिक, व्यावसायिक तथा सीपमूलक शिक्षा र तालिमलाई रोजगारी र गरिवी निवारणसाग आवद्ध गर्ने नीति लिइनेछ ।

★ राज्यकातर्फबाट शैक्षिक लगानी बृद्धि गरी विद्यालयहरूमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था मिलाउनुका साथै गुणस्तरीय, सस्तो, सुलभ, वैज्ञानिक र जनमुखी शिक्षा नीति अबलम्बन गरिनेछ र **æ;asf nflu u0f:t/Lo lzIffÆ** भन्ने भावनालाई व्यावहारिक रूप दिइनेछ ।

★ शैक्षिक जनशक्तिको प्रमुख उपभोक्ता राज्य भएकाले शिक्षामा राज्यको लगानी बढाउादै लाने, सरकारी र सार्वजनिक शिक्षण संस्थाहरूलाई सवल र सक्षम बनाउने तथा शिक्षामा भइरहेको निजीकरण, व्यापारीकरण र शैक्षिक माफियातन्त्रलाई पूर्णतः अन्त्य गर्दै सार्वजनिक शिक्षण संस्थालाई प्रतिस्पर्धी बनाइनेछ ।

★ देशभरि खोलिएका उच्च माध्यमिक (१०+२) विद्यालयहरु पूर्ण रुपमा सरकारी खर्चमा संचालन गर्नुका साथै आवश्यकता अनुसार विद्यालय संख्यामा बृद्धि गर्दै लगिनेछ ।

★ निजी र सरकारी विद्यालय तथा विश्वविद्यालयहरूको गुणस्तर र सहुलियतमा भएको अन्तर कम गर्न सिफारिसका लागि अनुगमन समिति बनाइनेछ ।

★ शैक्षिक क्षेत्रका पेशागत तथा सामुदायिक संगठनहरूले उठाएका मागहरूप्रति सकारात्मक दृष्टिकोण राख्दै पूरा गर्न अग्रसरता लिइनेछ ।

-v_ lj1fg tyf kljlw

विकसित र अविकसित राष्ट्रहरूबीचको अन्तर भनेको ती देशहरूको विज्ञान तथा प्रविधिको विकासको स्थितिमा रहेको अन्तर हो । यही कुरालाई मध्यनजर गरी मुलुकको चौतर्फी विकासका लागि विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धमा हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अनुशरण गर्नेछ ।

★ राष्ट्रको विकास तथा निर्माणको योजना तर्जुमा र तिनको कार्यान्वयनमा वैज्ञानिक तथा प्राविधिकहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

★ विज्ञान र प्रविधि क्षेत्रमा आवश्यक न्यूनतम बजेटको निर्धारण गरी उदारतापूर्वक संरक्षण र संबर्द्धन गरिनेछ ।

★ देशको शिक्षाको कुल बजेटको ४□ थप बजेट आधारभूत विज्ञानको स्थापना र विकासलाई छुट्याइनेछ ।

- स्वदेशी विज्ञान र प्रविधिप्रतिको हीनताको भावना अन्त गर्न स्वदेशी वैज्ञानिक एवं प्राविधिज्ञहरूलाई संयुक्त रूपमा कार्य गर्न प्रोत्साहित गरी उहााहरूको राष्ट्रप्रतिको दायित्वमा अभिबृद्धि गराइनेछ ।
- वैज्ञानिक र प्राविधिकहरूको विदेश पलायन रोक्न वैज्ञानिक एवं प्राविधिक भ्रमण, आदान-प्रदान, सहकार्यका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

-u_ hg:jf:Yo

अहिले आमनेपाली जनता गरिवी र रोगले ग्रसित भई अकालमा नै मृत्युको शिकार हुनुपर्ने स्थिति विद्यमान छ । वास्तवमा जनस्वास्थ्यसम्बन्धी जनतालाई सेवा प्रदान गर्नु सरकारको आधारभूत दायित्व हो । यही मान्यताका साथ हाम्रो पार्टीले जनस्वास्थ्य सम्बन्धमा निम्न नीति र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नेछ ।

- जनस्वास्थसम्बन्धी जनतालाई सेवा पु¥याउने काम सरकारी क्षेत्रको प्रमुख दायित्व हो र गैरसरकारी क्षेत्रबाट पु¥याउने सेवा सहायक र सहयोगी सेवा मात्र हो भन्ने मान्यतालाई स्थापित गरिनेछ र वर्तमान स्वास्थ्य क्षेत्रमा सुधार गरी स्वास्थ्यकर्मीलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ । गैरसरकारी संस्थाहरूले जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयसाग समन्वय राखी काम गर्नुपर्नेछ ।
- जनस्वास्थ्य उपचारात्मक मात्र नभएर प्रतिकारात्मक, प्रबर्द्धनात्मक उपायहरूसाग पनि सम्बन्धित छ । त्यसकारण जनताको स्वास्थ्य रक्षार्थ आर्थिक स्तर उकास्ने, जनचेतना बृद्धि गर्ने प्रतिकारात्मक, प्रबर्द्धनात्मक उपाय र तरिकामा बल दिइनेछ ।
- योजनाबद्ध ढंगले ग्रामीण स्वास्थ्यकर्मी उत्पादन गर्ने र निश्चित समयावधि ग्रामीण जनताको सेवामा समर्पित भएर काम गर्ने स्वास्थ्यकर्मीलाई अगाडिको अध्ययन र तालिमको अवसर र सुविधा प्रदान गरी शहरमुखी प्रवृत्तिलाई दुरुत्साहित गरिनेछ ।
- पााच वर्षभित्र सम्पूर्ण गाउा विकास समितिसम्म निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरू उपलब्ध गराई स्वास्थ्य सेवालाई जनताको हक, अधिकारका रूपमा स्थापित गरिनेछ र स्वास्थ्य सहकारीको व्यवस्था लागू गरिनेछ ।
- प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्रमा स्थापना भएका र हुने स्वास्थ्य संस्थाहरूमा दरबन्दीअनुसार अनिवार्य रूपमा स्वास्थ्यकर्मीहरू उपलब्ध गराउने, स्वास्थ्य सेवालाई स्तरीय, आधुनिक सर-साधनले युक्त बनाउने र रोगीहरूको सेवामा समर्पित गराउने काम गरिनेछ ।
- जिल्ला अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी तथा उपचौकीका माध्यमबाट एकीकृत आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको पहाुच आमजनतामा पु¥याउादै लगिनेछ । सरकारी क्षेत्रमा क्षेत्रीय, अञ्चल वा जिल्ला अस्पतालहरूलाई साधन सम्पन्न बनाउन विशेष ध्यान दिइनेछ ।
- सरकारी र गैरसरकारी स्वास्थ्यकर्मीहरूका बीचमा रहेको सुविधाको भिन्नतालाई हटाउन जोड दिनुका साथै स्वास्थ्य क्षेत्रमा भइरहेको व्यापारीकरणलाई हटाइनेछ ।
- एलोपेथिक, होमियोपेथिक, आयुर्वेदिक, अक्युपञ्चर र प्राकृतिक चिकित्सा लगायत सबै उपचार पद्धतिलाई समन्वयात्मक ढंगले विकास गर्दै लगिनेछ ।
- घुम्ती स्वास्थ्य सेवा लगायतका मातृशिशु स्वास्थ्य सेवाका विशेष कार्यक्रमहरू दुर्गम र पिछडिएका क्षेत्र तथा उत्पीडित जाति, जनजातिबीच लग्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- सरसफाइ, स्वच्छ वातावरण र स्वास्थ्य शिक्षामा विशेष ध्यान दिनुका साथै खाद्य वस्तु र औषधिमा हुने मिसावटलाई कडाइका साथ नियन्त्रण गरिनेछ ।
- देशभित्र आवश्यक पर्ने औषधि उत्पादनमा विशेष जोड दिई यस क्षेत्रमा देशलाई आत्मनिर्भर बनाउनुका साथै नेपालका विभिन्न भागमा पाइने दुर्लभ र बहुमूल्य जडीबुटीहरूको संकलन, विकास र प्रबर्द्धन गर्दै यस्ता जडीबुटी र बनस्पतिबाट औषधि उत्पादन र निर्याततर्फ जोड दिइनेछ ।
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा रहेका अव्यवस्था, विसंगति र भ्रष्टाचारहरूलाई निर्मूल गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा बजेट लगानी बृद्धि गरी सेवा क्षेत्र विस्तार गरिनेछ ।
- निजीस्तरका स्वास्थ्य सेवालाई स्तरीय पार्न र शोषणमुक्त बनाउन आवश्यक अनुगमन समिति बनाइनेछ ।

-3_ ;fdflhs ;wf/

नेपाली समाजमा अझसम्म पनि सामन्ती संस्कार, अन्धविश्वास, कुप्रथा र रुढिगत चिन्तन र क्रियाकलापहरू विद्यमान् छन् । यसलाई अन्त्य गर्न सामाजिक सुधारको प्रक्रिया अगाडि बढाउनु जरुरी छ । यही कुरालाई ख्याल गर्दै सामाजिक सुधारका सम्बन्धमा निम्न नीति अबलम्बन गरिनेछ ।

- समाजमा विद्यमान अन्धविश्वास, कुप्रथा र खराव चाल-चलनहरूलाई अन्त्य गर्ने अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
- जुवा, तासलाई निषेध गर्ने र मादक पदार्थ सेवन गरी समाजमा विकृति फैलाउनेहरूलाई दण्डित गरिनेछ ।
- सामाजिक विषमता, गरिवी र बेरोजगारीको समस्या समाधान गरी चोर, डााका र बगलीमारा बन्न बाध्य बनाउने स्थिति अन्त्य गर्नुका साथै शिक्षात्मक र दण्डात्मक दुवै विधि प्रयोगमा ल्याइनेछ ।
- समाजमा विद्यमान जातपात, छुवाछुत जस्ता अमानवीय प्रथाहरूको अन्त्य गर्न समाजसुधार अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।

-ª_ zx/L ljsf; tyf cfjf;

आवास पाउने जनताको नागरिक हक हो भन्ने मान्यताका साथ आवासविहीन मानिसको समस्या समाधान गर्न र शहरी क्षेत्रमा बढिरहेको जनसंख्याको चापलाई नियन्त्रण गर्न शहरी क्षेत्रमा भइरहेको अव्यवस्थित बसोबासलाई व्यवस्थित गर्न र आवश्यक सेवा उपलब्ध गराई आवास समस्या समाधान गर्न निम्न नीति अवलम्बन गरिनेछ।

★ असुरक्षित बस्तीलाई सुरक्षित क्षेत्रमा सार्ने, बसाइ-सराइलाई नियन्त्रित, व्यवस्थित र योजनाबद्ध बनाउन, ग्रामीण तथा तराईक्षेत्रको उत्पादन क्षमता विकास गर्न विशेष योजना बनाउने र आप्रवासनबाट हुन सक्ने अनियमित बसोबासलाई रोक्न प्रभावकारी कदम चालिनेछ।
★ आवासविहीन प्रत्येक नेपाली नागरिकले आवास पाउने उनीहरूको नागरिक हक हो भन्ने मान्यता स्थापित गर्ने ढंगले आवासको व्यवस्था गरिनेछ।
★ ग्रामीण शहरका माध्यमबाट शहरीकरण प्रक्रिया अगाडि बढाउन सघन रूपले बसोवास भएका गाउाका केन्द्रहरूमा नगर विकास समितिहरू गठन गरिनेछ। बजार क्षेत्रहरूमा खानेपानी तथा ढल निकासको व्यवस्था गर्नुका साथै बाटोघाटो, बिजुली, टेलिफोन, अस्पताल, विद्यालय आदिको व्यवस्था गरिनेछ।
★ शहर-बजारहरूमा व्यवस्थित शहरको निर्माणका लागि आवश्यक योजना तर्जुमा गरी आवासक्षेत्र, शैक्षिकक्षेत्र, हस्पिटलक्षेत्र आदिको योजना बनाइनेछ।
★ वातावरणको हिसावले ३ वटा खेलकूद शहर निर्माण गर्नुका साथै नेपालगंज, बुटवल, विराटनगर र वीरगंजलाई अत्याधुनिक शहरको रूपमा विकास गरिनेछ।
★ भरतपुर, हेटौडा र बनेपालाई राजधानीसाग जोडेर समन्वयात्मक किसिमले विकास गरिनेछ।
★ जनकपुर र लुम्बिनीलाई धार्मिक शहरका रूपमा विकास गर्ने।
★ हाउजिङ्ग फाइनान्स कम्पनीलाई ग्रामीण तहमा पुऱ्याउने कार्यक्रम बनाइनेछ।

-r_ sf7df8f pkTosfsf ljsf;

नेपालको राजधानी काठमाडौं उपत्यका ऐतिहासिक स्थल र सांस्कृतिक केन्द्रको रूपमा पनि रहेको छ। यसका साथै देवालयको देशको रूपमा समेत परिचित छ। समयको गति र जनसंख्याको बढ्दो चापका कारणले र देशकै सांस्कृतिक धरोहरलाई सुरक्षा र सम्बर्द्धन गर्न ध्यान नदिनाले यसलाई जोगाइराख्न जटिल समस्या पैदा भएको छ। त्यसैले काठमाडौं उपत्यकाको विकास गरी संसारका सुन्दर शहरहरूमध्येको एउटा शहरका रूपमा यसलाई पुनर्निर्माण गर्न निम्न नीति र कार्यक्रम अवलम्बन गरिनेछ।

★ काठमाडौं उपत्यकाको भौतिक तथा सांस्कृतिक विकासलाई एकीकृत रूपमा अगाडि बढाउन आर्थिक, सामाजिक र प्रशासनिक रूपमा एउटा अलग्गै निकायको व्यवस्था गरिनेछ। उक्त निकायद्वारा उपत्यकालाई विशेषक्षेत्रका रूपमा अगाडि बढाई यहााको बाटाघाटो, खानेपानी ढलनिकास, संचार, विद्युत, शहरीकरण जस्ता विषयहरूमा समन्वयात्मक ढंगले कार्य संचालन गरिनेछ।
★ काठमाडौं उपत्यकाको खानेपानीको समस्याको दीर्घकालीन समाधानकालागि मेलम्ची खानेपानी आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ । उक्त आयोजनाबाट खानेपानीको व्यवस्था नभएसम्म उपत्यकाको फेदीको सतह तथा भूमिगत स्रोतहरूको अधिकतम परिचालन गरी फेदी खानेपानी आयोजना संचालन गर्ने तथा आकाशे पानी संकलन गर्ने योजना कार्यान्वयन गरिनेछ।
★ काठमाडौं उपत्यकाभित्र सबै क्षेत्रमा ढलनिकासको सुव्यवस्था गरिनेछ। नदीनालामा खसाइएको ढल निकास रोकिनेछ र त्यसको अन्तिम निकासका लागि बागमती, विष्णुमती लगायतका नदीनालाका दुवै किनारमा ढलनिकास मार्ग बनाई टेकु सुन्दरीघाट ढल प्रशोधन केन्द्रबाट प्रशोधनको व्यवस्था गरिनेछ।
★ काठमाडौं उपत्यकाको फोहोरमैला समस्याको दीर्घकालीन समाधानका लागि ओखरपौवा ल्यान्डफिल साइटलाई यथाशीघ्र कार्यान्वयन गरिनेछ। त्यसका लागि आवश्यक पूर्वाधार तयार गरिनुका साथै पुनर्प्रशोधन केन्द्र ९च्भअथअष्लिन एबिलत० स्थापना गर्न विशेष योजना कार्यान्वयन गरिनेछ।
★ काठमाडौं उपत्यकामा भइरहेको अव्यवस्थित शहरीकरणको समस्यालाई हल गर्न शहरीकरणको उपयुक्त मापदण्ड तयार गरिनेछ। त्यसका लागि व्यवस्थित भू-उपयोग योजनालाई कार्यान्वयन गरिनुका साथै जग्गा एकीकरण आयोजना र निर्देशित भूमिविकास योजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ।
★ काठमाडौं उपत्यकाका रिङ्गरोडसाग जोडिएका विभिन्न गाविसहरूलाई आधार मानी उपत्यकाभित्र उपनगरहरू विकास गरिनेछ।
★ काठमाडौं उपत्यकालाई हरित शहरका रूपमा विकास गर्नका लागि बागमती, विष्णुमती लगायत उपत्यकाका सबै नदी, नालाका दुवै किनाराहरू तथा रिङ्गरोड लगायतका बाटोका किनाराहरूमा बृक्षरोपण गर्ने, उपत्यका वरिपरिको जंगललाई घनाजंगलमा परिणत गरी आरक्ष गर्ने र संभव सबै सार्वजनिक जग्गाहरूलाई "मनोरञ्जनात्मक हरितपार्क" को रूपमा विकास गर्ने योजना कार्यान्वयन गरिनेछ।
★ उपत्यकाभित्रको वातावरण प्रदुषण रोक्न धुवा प्रदुषण बढाउने सवारी साधनहरूलाई नियन्त्रण गर्ने, निर्माण कार्य गर्दा हुने धूलो प्रदुषण रोक्न लगाउने, नदी किनारमा जथाभावी फोहर फाल्न नदिने, पशुवधशालाको व्यवस्था गर्ने कार्य गरिनेछ।
★ काठमाडौं उपत्यकाका पुरातात्विक, धार्मिक तथा ऐतिहासिक महत्वका कला, सांस्कृतिक, धार्मिक स्थलहरू आदिलाई संरक्षण गरी काठमाडौं उपत्यकालाई सांस्कृतिक पर्यटन स्थलका रूपमा विकास गरिनेछ।

- ★ काठमाडौं उपत्यकामा भइरहेको आवास समस्यालाई हल गर्न शहरी आवास प्राधिकरणको स्थापना गरी व्यवस्थित बसोवासको योजना बनाइनेछ र विभिन्न स्थानमा सार्वजनिक सौचालय तथा स्नानगृह निर्माण गरिनेछ ।
- ★ काठमाडौं उपत्यकाको यातायात समस्यालाई समाधान गर्न बागमती, विष्णुमती र धोवीखोला किनारबाट “भित्री चक्रपथ” उपत्यकाका फेदीबाट **aaafXo rqmkyÆ** तथा काठमाडौंको पूर्वीभाग र भक्तपुरलाई समेट्ने “पूर्वी चक्रपथ” को अवधारणालाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ हालको चक्रपथमा ट्रलीबस तथा ट्रामसेवा संचालनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ उपत्यकाको पार्किङ्ग समस्यालाई हल गर्न बहुतले पार्किङ्ग प्रणाली ९:गतिष म्भअपभच एबचपष्लन क्ष्कतभm० को विकास गरिनेछ ।
- ★ काठमाडौं उपत्यकाको संचार प्रणालीलाई विश्वसंचार प्रणालीसाग आबद्ध गरी आधुनिकीकरण गरिनेछ ।

-5_ oftfoftsf ljsf;

मुलुकको सामाजिक, आर्थिक विकासका लागि देशको बजारलाई एकीकृत गर्न, राष्ट्रिय उत्पादनका निम्ति बजार सुरक्षित गर्न, वस्तु मूल्यमा एक रूपता कायम गर्न यातायातको विकास गर्नु अनिवार्य छ । यसका साथै राष्ट्रिय एकता र अखण्डतालाई अक्षुण्ण राख्नका निम्ति पनि यातायातका सुविधालाई सरल र सुगम बनाउनु जरुरी छ । यही कुरालाई मध्यनजर राखी हाम्रो पार्टीले यातायातका क्षेत्रमा निम्न नीति अबलम्वन गर्नेछ ।

- ★ हाल चालू सडक यातायातको मर्मत सम्भार गर्ने र अधुरा योजना कार्यान्वयन गर्ने कामलाई प्राथमिक महत्व दिनुका साथै हालको रेलवे, रोपवे र ट्रलीबस जस्ता यातायातका साधनहरूको सम्बर्द्धन, विकास र विस्तार गरिनेछ ।
- ★ अहिलेसम्म मोटर सडकले नजोडेका कर्णाली अञ्चल र जिल्लाहरूलाई तथा हरेक जिल्लाका सदरमुकामहरूलाई मोटर सडकले जोड्ने योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ तराइमा पूर्व-पश्चिम विद्युत रेल्वे, मध्य पहाडी क्षेत्रमा पूर्व-पश्चिम मेरुदण्ड राजमार्ग, उत्तर हिमालय क्षेत्रमा केवुलकारका निम्ति सर्भे तथा निर्माण प्रक्रिया अघि बढाइनेछ ।
- ★ दार्चुलाको गोकुलेदेखि कालापानी हादै नेपाल चीन सीमानासम्म र बेनीमुक्तिनाथ हादै नेपाल चीन सीमानासम्म मोटर बाटोका साथै पााचवटै विकासक्षेत्रमा उत्तर-दक्षिण सडक निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ ।
- ★ सुर्खेत जुम्ला सडक, ओखलढुंगा सोलु वेस क्याम्प सडक निर्माण गर्ने कार्य अघि बढाइनेछ ।
- ★ औद्योगिक शहरहरूमा ट्रलीबस र ट्राम तथा संभाव्य ठाउामा केवुलकार सेवा संचालन गर्ने योजना तयार गरी काम थालनी गरिनेछ ।
- ★ जल यातायात विकासका लागि गुरुयोजना तयार गरी काम थालनी गरिनेछ ।
- ★ राजधानीसाग जोड्ने काठमाडौं-हेटौडा सुरुङ्ग मार्ग र काठमाडौं उपत्यकालाई पूर्व-पश्चिम राजमार्गसाग जोड्ने सबैभन्दा कम दुरीको बागमती किनार राजमार्ग बनाउन जोड दिइनेछ ।
- ★ कृषिसडक, ग्रामीण सडक, घोडेटो-गोरेटो बाटो, हुलाकी बाटो निर्माणको प्रक्रियालाई तेज गर्ने, त्यसलाई सञ्चालन तथा आवश्यक मर्मत-सम्भार गर्ने जस्ता कामहरूमा स्थानीय निकायहरूलाई क्रियाशील बनाइनेछ ।
- ★ हवाई यातायातको विकासका लागि राजधानी बाहिर अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माण गर्ने काम पााच वर्षभित्र पूरा गर्ने तथा हवाइ यातायात सेवालाई विकास र विस्तार गर्ने नीति लिइनेछ ।

-h_ ;rgf tyf ;rf/

सामाजिक चेतनाको विकास र मुलुकको विकास, निर्माण कार्यमा सूचना तथा संचारको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ भन्ने कुरालाई मध्यनजर राख्दै संचार क्षेत्रको विकासका सम्बन्धमा हाम्रो पार्टीले निम्न नीति लिनेछ ।

- ★ सूचना र संचार क्षेत्रको दीर्घकालीन योजना तर्जुमा गरी नेपाललाई अन्तर्राष्ट्रिय दूरसंचार केन्द्रका रूपमा विकसित गर्ने, अन्तरिक्षमा नेपालको अधिकार स्थापित गर्ने र त्यसलाई राष्ट्रिय हित हुने गरी उपयोग गर्ने कार्य गरिनेछ ।
- ★ ५ वर्षमा हरेक गाविसमा टेलिफोन सेवा उपलब्ध गराइनेछ र मोवाइल टेलिफोन सेवाको विस्तार गरिनेछ ।
- ★ मुलुकका सबै भू-भागबाट टेलिभिजन हेर्न सकिने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ सरकारी संचार माध्यमलाई निपक्ष्क्ष गर्दै आमरूपमा राष्ट्र र जनताको सेवामा परिचालन गर्नुका साथै निजीक्षेत्रको पत्रकारिता र अन्य संचार माध्यमको विकास तथा विस्तार गरिनेछ ।
- ★ सरकारी संचार माध्यममा भइरहेको एकाधिकारपूर्ण व्यवहारलाई अन्त्य गरी सबै जाति, जनजातिका भाषा-साहित्य, संस्कृति र असल परम्पराहरूलाई संरक्षण, विकास र विस्तार गर्ने ढंगले कार्यक्रम समावेश गर्ने र त्यसलाई संचारका विविध माध्यमबाट प्रसारित गरिनेछ ।
- ★ हुलाक सेवालाई आधुनिकीकरण गरी प्रभावकारी, भरपर्दो र छिटो-छरितो बनाउनुका साथै हरेक गाविसमा हुलाक सेवा विस्तार गरिनेछ ।
- ★ निजी क्षेत्रमा संस्थागत ढंगले अघि बढेका प्रकाशनहरूलाई उद्योगका रूपमा मान्यता प्रदान गरी सुविधा उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ ।

-e_ jftfj/0f ;+/If0f

प्राकृतिक वातावरणमा आइरहेको असन्तुलन मानव भविष्यको भयावह संकेत हो । यसका विभिन्न कारणहरू छन् । त्यसमध्ये सत्ताको आडमा गरिने वन विनास, जथाभावी गरिने उद्योगको स्थापना तथा शक्ति राष्ट्रहरूले गर्ने अविवेकपूर्ण क्रियाकलापहरू प्रमुख रूपमा जिम्मेवार छन् । यसमा गरिवी र वर्गीय तथा सामाजिक शोषणको परिणाम पनि जिम्मेवार छ । त्यसकारण हाम्रो पार्टीले वातावरण संरक्षणसम्बन्धी निम्न नीति अबलम्वन गर्नेछ ।

★ प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूलाई दुरूपयोग गरी मुट्ठीभर मान्छे मालामाल बन्ने परिपाटीको अन्त्य गर्ने, प्राकृतिक स्रोत र साधनलाई देशको गरिवी हटाउनका निम्ति उपयोग गर्ने तथा मुलुकको आर्थिक विकास र प्राकृतिक वातावरणबीच सन्तुलन कायम राख्ने नीति अबलम्बन गर्न जोड दिइनेछ ।

★ आर्थिक विकासका क्रियाकलापहरूद्वारा वातावरणमा कुप्रभाव पर्न नदिने वा रोकथाम गर्ने प्रक्रियालाई संस्थागत गरिनेछ ।

★ वातावरण संरक्षणको महत्ववारे जनचेतना जगाउन र विस्तार गर्न विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

★ औद्योगिक र शहरी प्रदुषण रोक्न, नगर सफाइ र फोहोर-मैलाको उचित व्यवस्थापन गर्दै पर्यटन र सार्वजनिक स्थलहरू स्वच्छ राख्न जोड दिइनेछ । समग्र पर्यावरणीय सन्तुलन कायम राख्न एकीकृत गुरुयोजनाअन्तर्गत ठोस र प्रभावकारी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

★ प्राकृतिक स्रोत र साधनको उपयोग, विकास निर्माणका परियोजनाहरू तथा उद्योगधन्दा सञ्चालन गर्नुअघि त्यसले पार्ने वातावरणीय असरको अध्ययन गरी प्रदूषणको उचित मापदण्डको व्यवस्था गर्ने र वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्न सम्बन्धित निकायलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।

-`_ dhb/x¿sf xs, lxtsf ;+/If0f

मुलुकलाई आधुनिक र औद्योगिक बनाउने कर्मी भनेका नै मजदूरहरू हुन् । तर मजदूर वर्गमाथि चरम शोषण तथा उत्पीडन कायम छ र तिनीहरू उपेक्षित र अपहेलित अवस्थामा रहेका छन् । यस स्थितिलाई अन्त्य गरी मजदुर वर्गको जीवनमा सुधार, सम्मान र अधिकार सम्पन्न बनाउन हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अबलम्वन गर्नेछ ।

★ विद्यमान मजदुरसम्बन्धी कारखाना ऐन खारेज गरी ट्रेड यूनियन अधिकार र नोकरीको सुरक्षा लगायत आइ.एल.ओ.ले मान्यता दिएका अधिकार र सुविधाहरूको संरक्षण गर्ने, श्रमसाग सम्बन्धित ऐन बनाई त्यसलाई समयानुकूल प्रगतिशील दिशामा संशोधन र परिमार्जन गर्दै लगिनेछ ।

★ मजदुरहरूको न्यूनतम वेतन जीवनयापन गर्न पुग्ने गरी निर्धारण गरिनेछ र मूल्य बृद्धिका अनुपातमा वेतन वृद्धि गरिनेछ ।

★ श्रमिकहरूको श्रम, सीप र दक्षता विकास गर्न आवश्यक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

★ बंधुवा मजदुरप्रथा उन्मूलन, महिला मजदुरहरूलाई राती काममा लगाउन निषेध र बालश्रमलाई अपराधका रूपमा करार गरी त्यस्तो शोषण गर्नेलाई दण्डित गर्ने कानूनी व्यवस्था गरी कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

★ सार्वजनिक संस्थानहरूको आन्तरिक व्यवस्थापनमा सुधार गरी व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

★ श्रमिकहरूको उपचारका लागि सरकारी अस्पतालमा निश्चित सिट आरक्षण गर्ने र तिनका परिवारका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य र जीवनस्तर उन्नत पार्न मद्दत दिने खालका विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

★ श्रम अदालतको गठन गरी श्रमजीवीहरूको समस्या हल गर्न व्यवस्थापक, मजदुर प्रतिनिधि र सरकारी प्रतिनिधि समेतको उच्चस्तरीय अधिकार सम्पन्न त्रिपक्षीय आयोग गठन गरिनेछ ।

-6_ dlxnf ;zQmLs/0f

नेपालको कुल जनसंख्याको आधाभन्दा बढी भाग महिलाहरूले ओगटेका छन् । राष्ट्रकै आधा अंगका रूपमा रहेका महिलाहरूमाथि पितृसत्तात्मक सामन्ती शोषण, दमन र उत्पीडन कायम छ र तिनीहरू पूजीवादी विकृतिको पनि शिकार बनिरहेका छन् । त्यसैले महिलाहरूमाथि भइरहेका सबैखाले शोषण र लैंगिक विभेद अन्त्य गरी पुरुष सरह महिलाहरूलाई हरक्षेत्रमा समानता र समान अवसर प्रदान गर्नुका साथै महिला श्रम, सीप र शक्तिलाई मुलुकको सामाजिक, आर्थिक विकासमा परिचालन गराउन हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अबलम्बन गर्नेछ ।

★ महिला र पुरुषबीचका सबै सामाजिक भेदभावहरूको अन्त्य एवं पुरुष सरह हरक्षेत्रमा अधिकार, सम्मान र अवसरमा समानताको ग्यारेन्टी गरिनेछ ।

★ 'समान कामको समान ज्याला' को परिपाटी स्थापित गरिनेछ ।

★ पैतृक सम्पत्तिमा छोरा सरह छोरीको पनि समान अधिकार स्थापित गरिनेछ ।

★ महिलाहरूको सामाजिक सुरक्षाको ग्यारेन्टी गर्नुका साथै महिलाहरूमाथि भइरहेका सबै प्रकारका शोषण, उत्पीडन, भेदभाव, अपहरण, बेच-विखन, देहव्यापार तथा हत्या-बलात्कार गर्ने अपराधीहरूलाई कडा भन्दा कडा सजाय दिने कानूनी व्यवस्था गरिनेछ र बेजिङ घोषणा-पत्रलाई क्रमशः लागू गरिनेछ ।

★ महिलाहरूको आर्थिक विकासका लागि आर्थिक रूपमा स्वावलम्बी बनाउने विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

★ राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक जीवनका साथै नीतिनिर्माणका हरेक क्षेत्रमा महिलाहरूको सक्रिय सहभागिता बढाई उनीहरूको सशक्तीकरण गर्दै लगिनेछ ।

★ महिलाहरूलाई नर्सिङ्ग, चिकित्सा, प्रशासन र शिक्षाका क्षेत्रमा विशेष प्राथमिकताका साथ शिक्षा, तालिम र रोजगारीको व्यवस्था गरिनेछ ।

- ★ बहुविवाह, अनमेल विवाह र बालविवाह गर्नेलाई कडाभन्दा कडा कारवाही गर्ने कानूनी व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ महिलाहरूलाई साधन बनाई उनीहरूको अस्मितामाथि आाच पुऱ्याउने सबै किसिमका विज्ञापन, चलचित्र, व्यवहार आदिमाथि रोक लगाइनेछ ।

-7_ hflt, efiff, wd{ / ;:s[lt sf] pTyfg

नेपाल बहुजातीय, बहुभाषिक र बहुधार्मिक राज्य हो । यहााका सबै जाति, भाषा, धर्म र संस्कृतिले समान अधिकार पाउनुपर्छ । मुलुकको सार्वभौमसत्ता सम्पूर्ण नेपाली जनतामा निहित हुनुपर्छ । राज्यधर्म निरपेक्ष हुनुपर्छ । समाजमा पूर्ण धार्मिक स्वतन्त्रता हुनुपर्छ र सबै खालका एकाधिकार र विशेषाधिकारहरूको अन्त्य गरी सबै जाति, भाषा, धर्म, संस्कृति र क्षेत्रले समान अधिकार, सम्मान र अवसर प्राप्त गर्नुपर्छ भन्ने आधारमा हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अबलम्बन गर्नेछ ।

- ★ जाति, जनजाति, भाषा, धर्म र संस्कृतिका क्षेत्रमा रहेको पक्षपातपूर्ण प्रावधानलाई संशोधन गरी सबै खालको एकाधिकार वा विशेषाधिकारको अन्त्य गरेर समान अधिकार, अवसर र सुविधा प्राप्त हुने कानूनी व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ मुलुकको नीतिनिर्माण गर्ने अंगहरूमा विभिन्न जनजाति, उत्पीडित तथा उपेक्षित र दलित जातिहरूको प्रतिनिधित्व गराउन विद्यमान राष्ट्रिय सभालाई **hftLo ;ef**मा रूपान्तरित गर्ने आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ पिछडिएका जाति तथा जनजातिहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा प्राज्ञिक विकासका लागि **æhghflt tyf ;fdbflos ljsf; dGqfnoÆ** को स्थापना गरिनेछ ।
- ★ देशभित्रका सबै धर्महरूको गरिमा र महत्वलाई माथि उठाउन धार्मिक स्वतन्त्रताको ग्यारेन्टी गरी धन-दौलतको प्रलोभन र बलपूर्वक धर्म परिवर्तन गर्ने, गराउने प्रचलनलाई कानूनी रूपमा दण्डित गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ अस्तित्व रक्षाको संकटबाट गुज्रिरहेका पिछडिएका जाति, भाषा, संस्कृतिको रक्षा र विकासका निम्ति विशेष कानून निर्माण गरी संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिनेछ ।
- ★ राष्ट्रलाई जाति, भाषा, धर्म वा क्षेत्रीयताका नाममा खण्डित गर्ने, साम्प्रदायिक विद्वेष फैलाउने वा प्रोत्साहन गर्ने शक्तिहरू विरुद्ध राष्ट्रिय एकता, साम्प्रदायिक सद्भाव एवं समानतामा जोड दिनुका साथै सबै जाति, जनजाति, दलित जाति, भाषा, धर्म तथा संस्कृतिको आत्मिक एकता सहितको नेपाली राष्ट्रवादको भावनालाई सुदृढ गर्दै लगिनेछ ।
- ★ जातीय भौगोलिक बनौट, विविधता र स्थानीय विशिष्टता रहेका जिल्ला वा क्षेत्रमा आत्मनिर्णय अन्तर्गत स्वायत्त शासनको अधिकार दिन आवश्यक व्यवस्था गर्नुका साथै विभिन्न जात, जातिका भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिको उत्थान तथा आर्थिक विकासमा विशेष जोड दिइनेछ ।
- ★ देशको अमूल्य संस्कृति, सम्पदा, पुरातात्विक वस्तु, ऐतिहासिक ग्रन्थ, परम्परा, कलाकृति, शिलालेख, अभिलेख र रीति-रिवाजहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिनेछ । त्यसका लागि "राष्ट्रिय जनजाति प्रतिष्ठान" स्थापना गरी सक्रिय बनाइनेछ ।
- ★ देशका जीवित सम्पदाहरू, धार्मिक सामग्रीहरू, मूर्ति, मठ-मन्दिर, मस्जिद, गुम्वा, चर्च, मांडु, मस्ट इत्यादि धार्मिक स्थानको स्याहार, संभार र सुरक्षाका सम्बन्धमा जनताबाट हुने प्रयत्नमा राज्यबाट सहयोग गरिनेछ ।

-8_ blnt ;dbfosf] pTyfg

पुरातनवादी संस्कृति, संस्कार र सामाजिक भेदभावका कारण दलित समुदाय अपहेलित, तिरस्कृत र उत्पीडित अवस्थामा रहेको छ । मुलुकको सर्वाङ्गीण विकास र उत्थानका लागि दलित समुदायको पनि उत्थान हुनु जरुरी छ । यसकारण हाम्रो पार्टीले दलित समुदायको उत्थानका लागि निम्न नीति अवलम्बन गर्नेछ ।

- ★ दलित समुदायका निम्ति हरक्षेत्रमा आरक्षणको नीति अवलम्वन गरिनेछ ।
- ★ दलित समुदायलाई जनसंख्याको अनुपातमा जातीय सभामा प्रतिनिधित्व गराइने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ बादी महिलाको मुक्तिका लागि आवश्यक कानूनी व्यवस्था गरिनेछ र उनीहरूलाई वैकल्पिक रोजगारीको व्यवस्था गरी सम्मानित नागरिक बनाइनेछ ।
- ★ बााधाप्रथाका रूपमा रहेका हलिया प्रथा, डोली प्रथा, पउन्की (विष्ट कमाउने) प्रथा जस्ता कुप्रथालाई कानून बनाएर अन्त्य गरिनेछ ।
- ★ दलित समुदायको परिचय किटान गर्न, समस्याको पहिचान गरी समाधानको बाटो देखाउन, उनीहरूलाई न्याय, सुरक्षा र सम्मान दिन अधिकार सम्पन्न एक **blnt cfof]u u7g** गरिनेछ ।
- ★ जातपात र छुवाछुतलाई संरक्षण दिने खालका ऐन, कानूनको खारेजी गरी जातपात तथा छुवाछुतलाई पूर्ण उन्मूलन गर्न सशक्त अभियान संचालन गरिनेछ ।

-9_ afna[4 tyf cGw-ckfusf] ;/If0f

बालबालिका देशका आशा र भरोसाका केन्द्र हुन् । मुलुकका भावी कर्णधार बालबालिकाको विकास, संरक्षण र हित हुन सकेमा मात्र मुलकुको भविष्य सुनिश्चित हुन्छ तर हाम्रो मुलुकमा बालकहरूले अझैपनि शिक्षा, स्वास्थ्य र भरणपोषणबाट बञ्चित हुनु परिरहेको छ । बालअधिकार सुनिश्चित छैन । उनीहरूले बालश्रमको शोषण, देहव्यापार र यौनशोषण आदिको शिकार भइरहनु परेको छ । त्यसैगरी अन्ध, अपांगहरूको समस्या पनि त्यत्तिकै जटिल र दयनीय छ । संरक्षणमा रहनुपर्ने बृद्धहरूको स्याहार, संभार र

पालनपोषणका सम्बन्धमा कुनै ठोस नीति र कार्यक्रम राज्यले अगाडि सार्न सकेको छैन । यसकारण बालबृद्ध तथा अपांगका सम्बन्धमा हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अबलम्बन गर्नेछ ।

- ★ बालबालिकामाथि भइरहेको अमानवीय बालश्रमशोषण, बालिकाहरूको ओसारपसार, देहव्यापार तथा बालयौन शोषणलाई अन्त्य गर्न विद्यमान नियम, कानून अस्पष्ट र अप्रर्याप्त भएको हुादा सुस्पष्ट कानूनको निर्माण गरी बालबालिकामाथि अपराध गर्नेहरूलाई कडा दण्ड दिने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ “बालअदालत” र “बालसुधार गृह” को स्थापना गरी बालअधिकारलाई संरक्षण गरिनेछ ।
- ★ सामाजिक अज्ञानता र विपन्नताका कारण शारीरिक र मानसिक अपांगको शिकार हुन पुगेका बालबालिकाहरूका लागि “सामुदायिक पुनः एकीकरण” कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ अपांग ऐन, २०३९ र प्रस्तावित अपांग सेवा राष्ट्रिय नीति २०५३ लाई प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ संरक्षणको अवस्थामा रहेका बालबृद्ध, असहाय तथा अन्ध-अपांगहरूको राज्यद्वारा पूर्ण संरक्षण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ हरेक विकास क्षेत्रमा परोपकार संस्था, अनाथालय तथा बृद्धाश्रम खोल्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ सम्पूर्ण अन्ध, अपांग तथा असक्तहरूलाई निःशुल्क शिक्षाको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ असहाय, अशक्त, बृद्ध तथा विधुवालाई भत्ताको व्यवस्था गर्ने, अन्ध-अपाङ्ग र अनाथलाई शिक्षा, स्वास्थ्य तालिम र रोजगारीका क्षेत्रमा विशेष सहुलियतपूर्ण व्यवस्था गर्नुका साथै सम्मानजनक ढंगले आत्मनिर्भर बनाउने ठोस कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।

-0f_ snf, ;flxTo / ;:s|ltsdL|sf ;Ddfg

कला, साहित्य र संस्कृतिकर्मीहरू चेतनाका वाहक हुन् । उनीहरूको योगदानबिना राष्ट्र र समाजको उत्थान संभव छैन । सामाजिक मुक्ति, राष्ट्रिय स्वाधीनता, जनवाद र प्रगतिका निम्ति कला, साहित्य र संस्कृतिकर्मीहरू तथा राष्ट्रलाई बौद्धिक योगदान दिने प्राज्ञिक व्यक्तित्वहरूको उच्च सम्मान गर्दै हाम्रो पार्टीले यस सम्बन्धमा निम्न नीति अबलम्वन गर्नेछ ।

- ★ कलाकार, साहित्यकार र संस्कृतिकर्मीहरूलाई जीवित रहादा अपमान गर्ने, मरेपछि आासु झार्ने ढोंगी परिपाटीको अन्त्य गरी कला, साहित्य र संस्कृतिको साधनाबाट नै जीविकोपार्जन हुनसक्ने परिस्थिति सिर्जना गरिनेछ ।
- ★ प्राज्ञिक स्वतन्त्रतालाई सुनिश्चित गर्दै मुलुकको विकास, निर्माणका कार्यमा कला, साहित्य र संस्कृतिकर्मीहरूलाई उत्साहित र प्रेरित गर्ने वातावरण निर्माण गरिनेछ ।
- ★ विज्ञान प्रविधि, चिकित्सा लगायत विभिन्न क्षेत्रमा कार्यरत बौद्धिकहरूलाई स्वतन्त्र र संगठित रूपमा देश निर्माणका कार्यमा योगदान गर्न उत्साहित र प्रेरित गर्ने वातावरण निर्माण गरिनेछ ।

%= k//fi6«gLlt tyf j|b|lzs ;xofu

सार्वभौमसत्ता सम्पन्न, स्वतन्त्र, राष्ट्रिय गौरव र राष्ट्रिय हितलाई प्रमुख आधार मानी असंलग्न परराष्ट्र नीति अवलम्बन गर्दै परराष्ट्र सम्बन्धलाई विकास र विस्तार गर्ने तथा बैदेशिक सम्बन्ध, सहयोग र प्रविधिलाई मुलुकको स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माणका लागि एक सहयोगी अंगका रूपमा लिने तथा विदेशी ऋणमाथिको परनिर्भरतालाई क्रमशः घटाउादै जाने मान्यताका साथ यस सम्बन्धमा हाम्रो पार्टीले निम्न नीति अवलम्बन गर्नेछ ।

-s_ k//fi6«gLlt

- ★ पञ्चशीलको सिद्धान्तका आधारमा सबै देशहरूसाग मित्रतापूर्ण सम्बन्ध विकास र विस्तार गरिनेछ ।
- ★ दुई छिमेकी मित्रराष्ट्रहरूसाग समानता, पारस्परिक सम्मान र लाभका आधारमा मित्रता कायम गरिनेछ ।
- ★ नेपालको भूमिबाट मित्रराष्ट्रहरूमाथि आाच पुग्ने कुनै पनि गतिविधि सञ्चालन गर्न दिइने छैन ।
- ★ सन् १९५० लगायतका सबै असमान र अपमानकारी सन्धि, संझौतालाई खारेज गरी समानता, पारस्परिक सम्मान र लाभका आधारमा नयाा सन्धि गरिनेछ ।
- ★ साम्राज्यवाद, प्रभुत्ववाद, नवउपनिवेशवाद, शस्त्रीकरण, जातिवाद र रंगभेदको विरोध गर्दै विश्वशान्ति, निशस्त्रीकरण, राष्ट्रिय तथा सामाजिक मुक्ति आन्दोलनहरूलाई समर्थन गर्ने नीति अबलम्वन गरिनेछ ।
- ★ अन्तर्राष्ट्रिय अधिकारअनुरूप भू-परिवेष्ठित मुलुकले पाउनुपर्ने अकुण्ठित पारवहन सुविधालाई स्थायी र प्रभावकारी बनाउनेतर्फ जोड दिइनेछ ।
- ★ एकल ध्रुवीय विश्व व्यवस्था बनाउने वर्तमान साम्राज्यवादी प्रयत्नको विरोध गर्दै विकासशील राष्ट्रको स्वार्थ र हितलाई जगेर्ना तथा प्रबर्द्धन गर्ने र चिरस्थायी विश्व शान्तिलाई प्रत्याभूत गर्ने नयाा विश्व व्यवस्थाको निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
- ★ संयुक्त राष्ट्रसंघको वडापत्रलाई मान्यता दिंदै त्यसका आधारमा सम्बन्ध विकास गरिनेछ ।
- ★ सार्क वडापत्रका आधारमा दक्षिण एशियाली मुलुकहरूसागको सम्बन्धलाई घनिष्ट र सुमधुर बनाउन प्रयत्न गरिनेछ ।

-v_ j|b|lzs ;xfotf

- ★ राष्ट्रको आवश्यकता र प्राथमिकताका आधारमा मात्र विदेशी सहायता लिइनेछ ।
- ★ वैदेशिक सहायतालाई पूजी निर्माण, सामाजिक-आर्थिक क्षेत्रको पूर्वाधार विकास तथा अर्थतन्त्रको उत्पादक क्षमता बढाउन परिचालन गरिनेछ । यसका लागि कृषिक्षेत्रको विकास, वनक्षेत्रको विकास, खानेपानी, सिंचाइ र उर्जा विकास, पर्यटनक्षेत्रको विकास, विद्युतीकरण, यातायात र उद्योग विस्तार आदिमा प्राथमिकताका साथ परिचालन गरिनेछ ।
- ★ योजनाबद्ध आर्थिक विकासका लागि कृषि, वन, क्षेत्रीय तथा ग्रामीण विकास, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, उद्योग, जलस्रोत, सञ्चार, यातायात आदि विविध क्षेत्रमा राष्ट्रिय आवश्यकता अनुरूप वैदेशिक अनुदानलाई उपयोग गरिनेछ ।
- ★ उद्योग, बाणिज्य, निर्माण, विद्युत, रेलमार्ग, हवाइमार्ग, सुरुडमार्ग, केवुलकार र सडक यातायात, शहरी विकास, पर्यटन र विभिन्न सेवा क्षेत्रमा वैदेशिक लगानी वा संयुक्त लगानी परिचालन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ★ स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माणका लागि आर्थिक कुटनीतिको परिचालन गरिनेछ ।

^= ljljw

-s_ bf;9uf xTofsf08

२०५० साल जेठ ३ गते चितवनको दासढुंगामा हाम्रा जननेता तत्कालीन महासचिव क.मदन भण्डारी र संगठन विभाग प्रमुख क.जीवराज आश्रितको षड्यन्त्रपूर्ण हत्या भयो । यो हत्याकाण्ड नेपाल र नेपालीहरूकै निम्ति एउटा दुर्भाग्यपूर्ण घटना हो । यस घटनाले नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनको रक्षा र विकासमा ठूलो धक्का पुऱ्याएको छ भने नेता द्वयको रिक्तताका कारण मुलुकको राष्ट्रियता, स्वाभिमान र गौरवमाथि नै आाच आउने कार्य भएको छ । यस हत्याकाण्डमा संलग्न अपराधीहरूलाई पत्ता लगाई दण्ड दिने कार्य देशी-विदेशी प्रतिक्रियावादीहरूको साांठगाांठ, मिलेमतो र उक्त हत्याकाण्डलाई दुर्घटना सावित गर्न खोज्नेहरूको दुर्नियतका कारण अझै पनि हुनसकेको छैन । विसर्जनवादी तथा आत्मसमर्पणवादीहरूले यस हत्याकाण्डलाई सत्तारोहणको साधनका निम्ति मात्र उछाल्ने काम गरिरहेका छन् । तर यस हत्याकाण्डमा को-को अपराधीहरू संलग्न छन् भन्ने कुरा विस्तारै खुल्दै जानेछ । हाम्रो पार्टी यस हत्याकाण्डमा संलग्न अपराधीहरूलाई पत्ता लगाई कडा भन्दा कडा दण्डित गर्ने प्रण गर्दछ ।

-v_ hg;Vof Joj:yfkg

- ★ जनसंख्या नियन्त्रण गर्न परिवार नियोजन कार्यक्रम र मातृशिशु मृत्युदर घटाउन आधारभूत स्वास्थ्य सेवा व्यापक र विस्तार गरिनेछ ।
- ★ जनसंख्याको उच्च बृद्धिदरको नकारात्मक तथा सकारात्मक प्रभावलाई हेरी स्थानीय स्रोत, साधनको उपलब्धताका आधारमा व्यावहारिक नीति तयार गरिनेछ ।
- ★ अन्तर्राष्ट्रिय बसाइ-सराइका कारण खासगरी छिमेकी मुलुक भारतबाट अनियन्त्रित रूपमा भएको आप्रवासन र बसाइ-सराइले नेपाली स्वरोजगार तथा उद्योग व्यवसायमा परेको प्रभावलाई नियन्त्रण गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ★ परिवार नियोजन कार्यक्रममार्फत प्रचुर मात्रामा जन्म निरोधक सेवाहरू गाउा-गाउामा पुऱ्याइनेछ र प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्रमा परिवार नियोजन, प्रजनन स्वास्थ्य र मातृ शिशु स्याहार केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
- ★ सानो परिवारको चाहनालाई प्रोत्साहित गर्न प्रचार तथा शिक्षामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने र परिवारको आर्थिक, सामाजिक विकासमा विशेष जोड दिइनेछ ।
- ★ मुलुकमा विद्यमान श्रम शक्ति र सीपलाई विकास निर्माणका कार्यमा परिचालन गर्न बृहत योजना उत्पादनशील कार्यमा लगाइनेछ । यसका लागि एउटा राष्ट्रियस्तरको संयन्त्र र निर्वाचन क्षेत्रगतरूपमा एउटा एकाइ स्थापना गरिनेछ ।
- ★ भावी समाजको आवश्यकता पूर्तिका लागि आवश्यक पर्ने श्रमशक्ति र सीपको भविष्यवाणी गरी त्यसै अनुरूप श्रमशक्ति परिचालन र सीप विकास गर्ने एक योजना बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ★ उच्च प्रशिक्षित जनशक्तिको प्रतिभा पलायन रोक्ने विशेष कार्यक्रम तर्जुमा गरिनेछ ।
- ★ विदेशमा बसेका उच्च प्रशिक्षित जनशक्तिलाई मुलुकको विकासका लागि आ□नो, सीप, श्रम उपयोग गर्न आव्हान गरिनेछ ।

-u_ k|jf;L gkfnLx¿sf xs, clwsf/

नेपाल राष्ट्र र नेपाली जनतामाथि भइरहेको सामन्ती तथा साम्राज्यवादी शोषण, दमन र उत्पीडनका कारण गरिवी, बेरोजगारी र शिक्षा हासिल गर्ने जस्ता समस्याले नेपाली नागरिकको एउटा ठूलो हिस्सा प्रवासिनु परेको छ । प्रवासी नेपालीहरूको समस्या समाधानका लागि निम्न नीति अबलम्वन गरिनेछ ।

- ★ प्रवासी नेपालीहरूले पाउनुपर्ने हक, अधिकार तथा ज्याला लगायत अन्य सुविधा सम्बन्धित देशका नागरिकले पाए सरह प्राप्त गर्ने व्यवस्थाका निम्ति ठोस प्रयत्न गरिनेछ ।
- ★ विभिन्न मुलुकमा छरिएर रहेका प्रवासी नेपालीहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय हक, अधिकार दिलाउन अन्तर्राष्ट्रिय निकायहरूसाग सम्पर्क गरिनेछ ।
- ★ देशमा रहेको गरिवी र बेरोजगारीको समस्यालाई समाधान गर्दै नेपाली नागरिकले प्रवासिनु पर्ने बाध्यतालाई अन्त्य गरिनेछ ।
- ★ स्वेच्छाले वा जवर्जस्ती लखेटिएका र विदेशबाट फर्किएका नेपालीहरूको व्यवस्थित बसोबास गर्दै लगिनेछ ।

- ★ प्रवासी नेपालीहरूको हक, अधिकार संरक्षणका सम्बन्धमा संबैधानिक व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ प्रवासी नेपालीको पूजी परिचालन गर्ने छुट्टै संयन्त्र र प्रक्रिया तयार पारिनेछ ।

-3_ e"k"; lgsx¿sf xs, lxtsf ;'/Iff

देशभित्रका सैनिक र प्रहरी सेवामा काम गरी अवकाश लिएका र भारत, ब्रिटिस तथा अन्य विदेशी सेनामा काम गरी घर फर्किएका व्यक्तिहरू नै भू.पू.सैनिकहरू हुन् । उनीहरूमाथि विभिन्न खालको शोषण र अन्याय भइरहेको छ र उनीहरू विभिन्न समस्याबाट ग्रस्त छन् । विदेशी सेनामा कार्यरत भू.पू.सैनिक र नेपाल राष्ट्र र नेपाली जनताको हितमा समर्पित भएका भू.पू.सैनिकहरूको दयनीय र समस्याग्रस्त स्थितिलाई मध्यनजर राख्दै हाम्रो पार्टीले भू.पू.सैनिकका सम्बन्धमा निम्न नीति अबलम्वन गर्नेछ ।

- ★ भू.पू.सैनिकमाथिको शोषण र अन्यायलाई समाप्त पारिनेछ ।
- ★ पेन्सन र उपदान बृद्धि गर्नका निम्ति स्वदेशी सेवाबाट अवकाश प्राप्त गर्नेहरूलाई राज्यले व्यवस्था गर्ने तथा विदेशी सेवाबाट फर्किएकाहरूका हकमा पेन्सन सुविधा पाइरहने र त्यसलाई बृद्धि गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित सरकारसाग वार्ता गरी समस्या समाधान गर्ने नीति अबलम्वन गरिनेछ ।
- ★ भू.पू.सैनिकहरूले पाउने पेन्सन र उपदान सबै आ-आ□नो जिल्ला सदरमुकामबाट नै प्राप्त गर्न सक्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ भू.पू.सैनिकका परिवारहरूको शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र कल्याणका लागि विशेष व्यवस्था गरिनेछ ।
- ★ भू.पू.सैनिकले सेवामा रहादा प्राप्त गरेका शिक्षा, ज्ञान र सीपहरूको मान्यता र स्तर निर्धारण गरी उनीहरूलाई मुलुकमा समान अवसर दिने नीति अबलम्वन गरिनेछ ।
- ★ सैनिक सेवामा रहादा प्राप्त सीप, क्षमता र योग्यतालाई राष्ट्रको उत्थानको काममा लगाउन सरकारले अलग विभाग खोली ठोस रूपमा काम गर्नेछ ।
- ★ गोर्खा भू.पू.सैनिक संघले वर्तमान सरकारसमक्ष अघि सारेका ४ सूत्रीय मागलाई समर्थन गर्दै समाधानका लागि पहल गरिनेछ ।

-ª_ sf8{ k|0ffnLsf] Joj:yf

निरपेक्ष गरिवीको रेखामुनि रहेका वर्ग, मध्यमवर्ग र सम्पन्नवर्गलाई तीन किसिमका भिन्दा-भिन्दै कार्ड वितरण गरी निरपेक्ष गरिवीको रेखामुनि रहेकाहरूलाई स्वास्थ्यसेवा तथा अन्य वस्तुहरू निःशुल्क उपलब्ध गराउने, मध्यमवर्गलाई सहुलियतमा र धनीवर्गलाई उचित सेवा तथा शुल्क लिई सेवा पुऱ्याउन हरेक गाविस तथा नगरपालिकाका वडा-वडामा कार्ड वितरण गरी स्वास्थ्य, शिक्षा तथा सरकारी सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।

-r_ ljleGg ju{, k]zf / Joj;foL hgtfsf xs, lxtsf ;'/If0f

विभिन्न वर्ग, पेशा, व्यवसायका जनता र संगठनहरूले अघि सारेका न्यायोचित मागहरू तथा हकहित संरक्षणका अभियानहरूलाई समर्थन गरिनेछ र त्यसको समाधानार्थ ठोस पहल कदमी लिइनेछ ।

cfb/0fLo hg;dbfo Û

बहुदलीय राजनीतिक प्रणाली तथा आवधिक निर्वाचनको प्रक्रिया अवलम्बन गरिएका मुलुकहरूमा राष्ट्र र जनताको भविष्य निर्माणका लागि राजनीतिक पार्टीहरूको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको हुन्छ । राजनीतिक पार्टीहरूका कार्यक्रम र कार्यदिशाले त्यस भूमिकालाई निर्देशित र सुनिश्चित गरेका हुन्छन् । त्यसकारण जनताले हरेक पार्टीका नीति, विचार, कार्यक्रम र व्यवहार हेरेर मुलुकको भविष्य निर्माणका लागि कुन पार्टीलाई चयन गर्ने भन्ने फैसला गर्नुपर्ने हुन्छ । यतिबेला मुलुकको राष्ट्रिय राजनीतिमा उपर्युक्त प्रतिबद्धताका साथ चुनावी प्रतिस्पर्धामा हाम्रो पार्टी नेकपा (माले) सहभागी भइरहेको छ । चुनावी प्रतिस्पर्धा पनि राष्ट्रिय हित, जनाधिकारको रक्षा, मुलुकको समृद्धि र आमूल परिवर्तनका निम्ति वर्गसंघर्षकै एउटा रूप हो । यसलाई सार्थक बनाउन आगामी आमनिर्वाचनमा सफलता हासिल गर्नु आवश्यक हुन्छ । यसैकारण हाम्रो पार्टी उपर्युक्त नीति, विचार र कार्यक्रमहरू लिएर तपाईहरूसमक्ष आइरहेको छ ।

यतिबेला मुलुकमा राष्ट्रघात र जनहत्यामा संलग्न काग्रेस-एमाले झुटा आश्वासन र खोक्रा नाराहरू लिएर जनताहरूलाई दिग्भ्रमित गरिरहेका छन् । राप्रपा, सद्भावना लगायत अन्य बुर्जुवा पार्टीहरूले पनि जनमतलाई आ□नो पक्षमा लिने कोशिस गरिरहेका छन् । आ□ना सिद्धान्त, विचार र आस्थामा अडिग रहन नसक्ने जनता र राष्ट्रको हितभन्दा पनि विदेशीहरूको हित रक्षाका निम्ति उभिने त्यस्ता पार्टीहरूले जनतालाई आ□नो स्वार्थपूर्ति गर्न गुलिया नाराहरू दिए पनि तिनीहरूले मुलुक र जनताको हित गर्न सक्दैनन् भन्ने कुरा पुष्टि भइसकेको छ । यस्तै मुलुकमा देखापरेका अन्य वामपार्टीहरूले पनि आफूलाई विकल्पका रूपमा उभ्याउनसकेका छैनन् । यस्तो परिप्रेक्ष्यमा आजको एकमात्र विकल्प नेकपा (माले) बनेको छ । हामी राष्ट्रिय हित, जनाधिकारको रक्षा र मुलुकको समृद्धिका निम्ति दृढ अठोट र संकल्पका साथ अगाडि बढिरहेका छौं । यसकारण हाम्रा उक्त प्रतिबद्धताहरूलाई कार्यान्वयन गर्नका निम्ति आगामी आमनिर्वाचनमा हाम्रो पार्टीको निर्वाचन चिन्ह **kfFrsg tf/fdf** आ□नो अभिमत जाहेर गरी नेकपा (माले) ले संचालन गरेको अभियानमा सहभागी हुन सम्पूर्ण वामपन्थी, देशभक्त तथा आममतदाताहरूमा हार्दिक आव्हान गर्दछौं ।

qmfllGtsf/L clejfbg ;lxt Û

ldlt M @)%%÷!@÷!)

केन्द्रीय संगठन कमिटी

hgtfsf cfJxfg, tf/fdf dtbfg Û
g|skf -dfn_ sf| lht, /fi6«sf| ;Ddfg Û Û